

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

”Peikkoleikki oli kivaa, uudestaan!”
- perinneleikkipäivien suunnittelu ja toteutus
päiväkodeissa

Lahdenmäki, Iida
Laiho, Satu

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

”Peikkoleikki oli kivaa, uudestaan!”
- perinneleikkipäivien suunnittelu ja toteutus
päiväkodeissa

Iida Lahdenmäki
Satu Laiho
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
toukokuu 2017

Iida Lahdenmäki ja Satu Laiho

”Peikkoleikki oli kivaa, uudestaan!” - perinneleikkipäivien suunnittelu ja toteutus päiväkodeissa

Vuosi 2017 Sivumäärä 50

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö on lähtöisin työelämän tarpeista ja se toteutettiin yhteistyössä Perinneleikit ry:n kanssa. Yhdistyksen toimintaan kuuluu pääasiassa kouluikäisten lasten leikittäminen tavoitteena opettaa heille suomalaisia perinneleikkejä. Yhdistyksellä on kiinnostusta laajentaa toimintaansa koskemaan myös alle esikouluikäisiä lapsia. Opinnäytetyön tarkoituksena oli vastata Perinneleikkien tarpeeseen saada tietoa päiväkotikäisten lasten leikityksestä. Työn tavoitteena oli ikätasaisen toiminnan suunnittelu eri-ikäisten lasten päiväkotiryhmille kahden leikityspäivän muodossa. Tavoitteena oli havainnoida lapsia leikityksen aikana sekä kehittää ja arvioida tekijöiden omaa toimintaa. Näiden ohella saatiin tietoa, kuinka koko päivän kestävä leikitystapahtuma toimii päiväkotiympäristössä.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin eteläsuomalaisen päiväkotiyrityksen kahdessa yksikössä kevättalven 2017 aikana. Eri-ikäisten lasten ryhmille pidettiin perinneleikkeihin pohjautuvia leikkituokioita, joiden sisällön ja keston suunnittelussa huomioitiin lasten ikä. Leikityspäivien arviointi koostui tekijöiden omista havainnoista sekä työnteijöiltä ja lapsilta kerätystä palautteesta. Lisäksi opinnäytetyöprosessin arvioinnissa olivat mukana tekijöiden opinnäytetyöpäiväkirjat. Opinnäytetyön tietoperusta koostui leikistä, suomalaisesta leikkiperinteestä sekä lasten ohjauksesta. Leikki rajattiin tarkemmin käsittelemään leikkiä varhaiskasvatuksessa, sen merkitystä lapsen kehitykselle ja oppimiselle, leikin kehitysvaiheita sekä aikuisen roolia leikissä.

Opinnäytetyöraportin loppuun koottiin toiminnan aikana syntyneistä havainnoista yhteenveto, joka vastasi Perinneleikeiltä nousseisiin tarpeisiin. Opinnäytetyöprosessin aikana ilmeni, että suomalaisilla perinneleikeillä on sijansa päiväkodeissa.

Asiasanat: perinneleikit, perinneleikkipäivät, leikki, ryhmänohjaus

Iida Lahdenmäki and Satu Laiho

“The troll game was fun, let’s play it again!” - The planning and executing of event days based on traditional games executed in daycare centers

Year	2017	Pages	50
------	------	-------	----

This functional thesis arose from the needs of working life and was implemented in co-operation with Perinneleikit ry. The organization’s purpose is to teach children traditional Finnish games by arranging activity sessions. Perinneleikit is interested in extending their target group from school-aged children to younger children. The purpose of this thesis was to respond to the needs of Perinneleikit for information on how kindergarten-aged children play. The goals were to plan two event days based on the children’s age level and to observe, develop and evaluate the planned activities. In addition one of the goals was to find out how an all-day play event would work in a daycare center.

The functional part of this thesis included two event days based on traditional games which were executed in two private daycare centers during the winter and spring of 2017. During those days, activity sessions were executed with groups of children of different ages. The children’s age levels were taken into account while planning the content and duration of the sessions. The evaluation of the event days consisted of the authors’ own observations and feedback from the daycare personnel and children. In addition, the authors’ own learning diaries were used as a part of the evaluation. The theoretical part of this thesis addresses play, the tradition of Finnish games and guidance of children. Play was defined according to early childhood education, its importance in development and learning of the children, its development phases and an adult’s role in playing.

At the end of the thesis, a summary was compiled based on observations which were made during the event days. This summary fulfilled the aims of the thesis in regards to meeting the needs of Perinneleikit. During the thesis process it became apparent that Finnish traditional games have a role in daycare centers.

Keywords: traditional games, event days based on traditional games, play, guidance of the groups

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Tausta ja tavoitteet	8
3	Tietoperusta	9
3.1	Leikki	9
3.1.1	Leikki varhaiskasvatuksessa	9
3.1.2	Leikin merkitys lapsen kehitykselle ja oppimiselle.....	10
3.1.3	Leikin kehitysvaiheet	11
3.1.4	Aikuisen rooli leikissä.....	12
3.2	Perinneleikit	13
3.2.1	Leikkiperinne Suomessa	14
3.2.2	Leikkikulttuurin muutos.....	15
3.3	Lasten ohjaus	15
3.3.1	Sääntöihin tutustuminen	16
3.3.2	Innostaminen ja motivointi	17
4	Toiminnan toteutus.....	18
4.1	Työelämäkumppani Perinneleikit ry	18
4.2	Suunnitelma toteutuksesta	18
4.3	Arviointimenetelmät.....	20
4.3.1	Havainnointi.....	21
4.3.2	Palaute työntekijöiltä	22
4.3.3	Palaute lapsilta	22
5	Toiminnan kuvaus	22
5.1	Ensimmäinen leikityspäivä.....	23
5.1.1	Alle 3-vuotiaat	23
5.1.2	3-4-vuotiaat	24
5.1.3	4-5-vuotiaat	24
5.1.4	5-vuotiaat.....	25
5.1.5	6-vuotiaat.....	25
5.2	Toinen leikityspäivä.....	26
5.2.1	3-vuotiaat.....	26
5.2.2	4-vuotiaat.....	26
5.2.3	5-vuotiaat.....	27
5.2.4	6-vuotiaat.....	27
6	Toiminnan arviointi	27
6.1	Ensimmäinen leikityspäivä.....	28
6.1.1	Leikkien toimivuus	28
6.1.2	Ohjausprosessin arviointi	30

6.2	Kehitystarpeet	31
6.3	Toinen leikityspäivä.....	33
6.3.1	Leikkien toimivuus	33
6.3.2	Ohjausprosessin arviointi	35
6.4	Yhteenveto	36
7	Arviointi ja pohdinta.....	37
7.1	Eettisyyden arviointi.....	40
7.2	Oman ammatillisen kehittymisen arviointi	41
	Lähteet	42
	Liitteet.....	44

1 Johdanto

Lasten oma leikkikulttuuri pitää sisällään leikit, tarinat, laulut, lorut, hokemiset, arvoitukset ja vitsit. Myös median ja arjen tarjoaman materiaalin soveltaminen ja uudelleen muokkaaminen leikkitilanteissa ja ylipäätään leikkivälineiden luova käyttäminen on lasten omaa leikkikulttuuria. Leikkikulttuurin välttämätön osa on yhteisöllisyys, johon kuuluu yhteinen tieto, yhteiset arvostukset, yhteinen kieli ja tapa ymmärtää koodeja ja sanomia. Leikkikulttuurin omaaminen vaatii siis tiettyä kehitystasoa. (Kalliala 1999, 55-58.)

Nykyään leikkien on siirryttävä nopeammin lapsisukupolvelta toiselle. Ikäjaon tiukentumisen myötä Suomessa leikkikulttuurin periytyminen on siirtynyt 6-vuotiaille, päiväkodin vanhimmil-le lapsille, kun ennen 6-vuotiaat olivat vielä vahvasti vain leikkien oppijoita. Lisäksi ennen pihaporukoissa leikkiä oli aikaa välittää muutamia vuosia, mutta nykyään päiväkodissa vain yksi eli esikouluvuosi. (Kalliala 1999, 55-58.) Toisaalta lapset kehittyvät ja muuttuvat maailman muutoksen ja kehityksen myötä. Nykyajan lapset kohtaavat esimerkiksi maailman, joka on paljon laajemmin ihmisen muovaama, kuin mitä oli ennen. Nykylapselle välitettävien asioiden määrä ja laatu eivät vaadi niin pitkää aikaa tullakseen ymmärretyksi, mitä ennen. (Christensen & Launer 1989, 25.)

Tarve opinnäytetyön toteuttamiselle nousi suoraan työelämästä. Työelämän yhteistyökumppanina toimivan Perinneleikit ry:n tavoitteena on ylläpitää suomalaista leikkiperinnettä, ja he käyvät aktiivisesti leikittämässä lapsia ja aikuisia ympäri Suomea. Pääasiallisena kohderyhmänä leikityksissä ovat olleet alakoululaisten iltapäiväkerhot sekä esikouluryhmät. Yhdistys on kuitenkin kiinnostunut järjestämään vastaavanlaisia leikityksiä myös nuoremmille lapsille, jonka vuoksi heidän toiveenaan oli saada tietoa alle esikouluikäisten lasten leikittämisestä ja perinneleikkien soveltuvuudesta sen ikäisille lapsille. Oma toiveemme opinnäytetyötä kohtaan oli sen toiminnallinen toteuttamistapa, jonka lisäksi työn täytyi kohdistua alle 8-vuotiaisiin lapsiin lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden saamiseksi. Tällöin työelämän tarpeet kohtasivat omat toiveemme opinnäytetyön toteuttamista kohtaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa yhdistykselle tietoa päiväkotikäisten lasten leikityksestä kahden leikityspäivän muodossa. Opinnäytetyön tavoitteita ovat ikätasoisten leikkituokioiden suunnittelu eri-ikäisten lasten ryhmille sekä toiminnan havainnointi, arviointi ja kehittäminen. Näiden tavoitteiden lisäksi saadaan tietoa koko päivän kestävästä leikitystapah-tuman toimivuudesta päiväkodissa.

Opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallinen osuus toteutettiin kahdessa eteläsuomalaisen päiväkotiyrityksen yksikössä kahtena eri päivänä. Leikityspäivien välillä arvioidaan jo toteutettua toimintaa sekä kehitetään sitä toista leikityspäivää varten.

Toiminnan kehittämiseen käytetään apuna tekijöiden omia havaintoja sekä päiväkodin työntekijöiltä ja lapsilta kerättyä palautetta. Toteutuksen jälkeen arvioidaan leikityspäiviä kokonaisuudessaan ja kootaan yhteenveto toiminnan aikana syntyneistä huomioista.

2 Tausta ja tavoitteet

Opinnäytetyön aihe pohjautui Perinneleikit ry:n tarpeisiin. Yhdistyksen puolelta oltiin kiinnostuneita saamaan tietoa alle esikouluikäisten lasten leikityksestä, jonka pohjalta heiltä ehdotettiin ideaa toiminnallisen opinnäytetyön aiheeksi. Ehdotuksen mukaan tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa perinneleikkeihin pohjautuva leikityspäivä jossain päiväkodissa. Tämän jälkeen tarkoituksena oli arvioida toiminnan toteutusta ja onnistumista. Tämän arvioinnin pohjalta toteutettiin toinen leikityspäivä toisessa päiväkodissa. Lopuksi arvioitiin toimintaa sekä sen soveltuvuutta päiväkotikäisille lapsille. Ennen leikityspäivien järjestämistä Perinneleikit ry:n toimintaan tutustuttiin seuraamalla heidän kahta iltapäiväkerhoille järjestämäänsä leikitystä, joista oli lisäksi tarkoitus saada ideoita ja vinkkejä leikityspäivien toteuttamiseen. Perinneleikit ry:ltä saatu kirjallisuus edesauttoi myös leikityspäivien sisällön suunnittelussa.

Yhteistyöpäiväkodeiksi valikoituivat kaksi eteläsuomalaisen päiväkotiyrityksen yksikköä. Päiväkodeissa oltiin kiinnostuneita opinnäytetyön toteutustavasta. Yrityksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti tässä opinnäytetyöraportissa ei mainita yrityksen nimeä tai niiden yksiköiden nimiä, joissa opinnäytetyötä toteutettiin.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Perinneleikit ry:lle tietoa päiväkotikäisten lasten leikityksestä, sillä sen aiempaa kohderyhmää ovat olleet pääasiassa ala- ja esikouluikäiset lapset. Toiminnan tavoitteena oli ikätasoisien toiminnan suunnittelu eri-ikäisten lasten päiväkotiryhmille. Tämä käsitti sopivan pituiset leikkituokiot sekä leikkien valinnan lasten iän mukaan. Tavoitteena oli myös havainnoida ja arvioida toimintaa sekä kehittää sitä arvioinnin pohjalta. Työn varsinaisten tavoitteiden lisäksi pystyttiin arvioimaan myös, kuinka koko päivän kestävä leikitystapahtuma toimii päiväkodissa. Tiedolla oli merkitystä Perinneleikit ry:lle, sillä nykyisin he järjestävät noin tunnin mittaisia leikityksiä. Tuotetun tiedon pohjalta Perinneleikit ry voisi päättää laajentaako se kohderyhmäänsä myös alle esikouluikäisiin lapsiin sekä kannattaako pidempikestoisia leikityksiä järjestää. Opinnäytetyön yhteenvedosta Perinneleikit ry:lle selviää, mitä seikkoja tulee ottaa huomioon alle esikouluikäisiä lapsia leikitettäessä ja mitä haasteita voi olla odotettavissa, mikäli he päättävät laajentaa kohderyhmäänsä pienempiin lapsiin.

3 Tietoperusta

Opinnäytetyömme tietoperusta pohjautuu leikkiin, lasten ohjaukseen sekä innostamisen ja motivoinnin merkitykseen ohjattaessa lapsiryhmiä. Leikkiin liittyvää ajankohtaista kirjallisuutta löytyi runsaasti, jonka vuoksi siihen pohjautuvaa teoriaa täytyi rajata vastaamaan työmme tarkoitusta. Rajasimme leikin opinnäytetyöhömmе koskemaan leikkiä varhaiskasvatuksessa, sen merkitystä lapsen kehitykselle ja leikkiperinteen muutosta Suomessa.

3.1 Leikki

Kallialan (2003, 184-187) mukaan leikkiä on vaikea määritellä yksiselitteisesti, vaikka kaikkialla maailmassa lapset leikkivät. Hän itse kuvaa leikkiä määrittelemällä sen tunnusmerkkejä. Ensimmäiseksi leikin tunnusmerkiksi Kalliala mainitsee sen vapaaehtoisuuden. Leikkiin ei voi pakottaa tai pakottautua, sillä silloin menetetään se osa, joka tekee leikistä leikkiä. Juuri spontaanuus tekee leikistä vastustamatonta, ja sen avulla on mahdollista saavuttaa flow, täydellinen uppoutuminen leikkiin. Leikkiviestit ovat toinen leikin tunnusmerkki. Niiden avulla tehdään selväksi se, milloin leikitään ja milloin ei. Leikkiviestit ovat erityisen tärkeitä ymmärtää silloin, kun leikkijöitä on useita, sillä yhteisleikki ei onnistu, jos kaikki eivät ole samalla viivalla. Yhteistä leikkiä viedään eteenpäin puheen avulla leikkiä kuvailen, mutta leikin illuusio särkyy, jos joku leikkijöistä päättää tuoda todellisen maailman leikkiin mukaan. Tällaisesta voi syntyä kiihkeitäkin ristiriitoja, kun muut leikkijät eivät ilahdu leikin illuusion särkemisestä. Leikeissä on aina tiettyä säännönmukaisuutta, mutta se vaihtelee leikin luonteen mukaan. Kuvitteluleikeissä säännönmukaisuus koskee kuvittelun tasoa, jonka on pysyttävä jollain lailla järjellisenä, jotta yhteistä illuusiota voidaan ylläpitää. Tämän vuoksi esimerkiksi kotileikissä äiti voi hakea lapsille ruokaa pikaruokaravintolasta, mutta ei lähteä lentoon hakemaan ruoaksi pilvenhattaroita. Sääntöleikeissä puolestaan leikkijöiden täytyy noudattaa samoja sääntöjä, jotta leikkiminen ylipäätään on mahdollista.

Lasten ja aikuisen näkökulmat leikkiin ovat hyvin erilaiset. Aikuiset asettavat lapsen leikille tavoitteita, joihin tulisi pyrkiä. Lapset rakentavat leikin kuitenkin itse omaan käyttöönsä, eivätkä aikuisten tavoin aseta leikille tavoitteita. (Hakkarainen 2008, 99.)

3.1.1 Leikki varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu lain mukaan turvata lasten oppimisen edellytykset sekä toteuttaa muun muassa leikkiin pohjautuvaa pedagogiikkaa. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan leikin merkitystä lasten oppimiselle sekä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja kehitykselle. Varhaiskasvatuksen eräänä tehtävänä voidaankin pitää leikin mahdollisuuksien tarjoamista lapsille. (Opetushallitus 2016, 15-20, 38.)

Mikkolan ja Nivalaisen (2009, 53-54) mukaan varhaiskasvatuksessa painotetaan leikkiä erityisesti sen kehittymisen ja ohjaamisen näkökulmista. Leikki on kuitenkin tietyllä tavalla varhaiskasvatukselle haaste, sillä sitä ei voi luokitella minkään tietyn toiminnan alle, vaan se on koko ajan läsnä lasten arjessa. Mikkola ja Nivalainen (2009, 53) toteavat myös, että Harriet Strandellin mukaan nykyaikana varhaiskasvatustyössä painotetaan opetusta ja kasvatusta, joka on syönyt pohjaa kasvattajien omalta luovuudelta ja leikkillisyydeltä. Aikuisten leikkiin suhtautumiseen on vaikuttanut myös sen eristäytyminen pelkästään lasten toiminnaksi, johon vaaditaan erityisiä välineitä ja tiloja.

Varhaiskasvatuksessa leikkialoitteille ja kokeiluille annetaan mahdollisuus. Kasvattajien tehtävä on kehittää leikkiä tukevia oppimisympäristöjä ja mahdollistaa leikkiminen antamalla sille tarpeeksi tilaa, aikaa ja rauhaa. Näillä edellytyksillä leikkitalanteet ovat rauhallisia ja lapset jaksavat keskittyä leikkimiseen. Näin mahdollistetaan myös kokemukset yhdessä tekemisen ilosta. (Mikkola & Nivalainen 2009, 53-54; Opetushallitus 2016, 29.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan ”oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta”. Oppimisympäristöjä rakennetaan yhdessä lasten kanssa, jotta ne tukevat lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjaavat lapsia leikkiin, tutkimiseen ja taiteelliseen ilmaisuun. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia sekä monipuoliseen liikkumiseen että rauhoittumiseen ja lepoon. Oppimisympäristöjä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon, että lapsilla on käytössään turvallisia leikkivälineitä, ja että niitä on riittävän paljon. Myös tieto- ja viestintäteknologisilla laitteilla on paikkansa oppimisympäristöissä. Niiden käytön tulee kuitenkin olla tarkoituksenmukaista ja lasta osallistavaa. (Opetushallitus 2016, 31-32.)

3.1.2 Leikin merkitys lapsen kehitykselle ja oppimiselle

Leikki ja leikkiminen ovat korvaamattomia tekijöitä lapsen normaalille kasvulle ja kehitykselle. Leikkiminen suojelee lasta tuskalta ja kärsimykseltä, sillä leikin avulla lapsella on mahdollisuus käsitellä esimerkiksi kuoleman kaltaisia lapsen ajatuskyvyn ylittäviä asioita. Leikki on lapselle tapa suhtautua maailmaan jäljittelemällä havainnoimiaan tapahtumia ja se auttaa lasta ymmärtämään ja tutkimaan paitsi omaa kehoa ja mieltä, myös toisen. Leikki opettaa ja tuo elämään vaihtoehtoja. Leikki on lapselle itseilmaisun keino, jonka aikana hän rakentaa omaa sisäistä maailmaansa, jossa todellisuus ja mielikuvitus yhdistyvät. (Airas & Brummer 2003, 182; Helenius & Lummelahti 2013, 14.)

Keskeiset oppimista edistävät elementit, yhdessä tekeminen, itsensä haastaminen ja innostus, yhdistyvät leikissä. Lasten ja kasvattajien välinen vuorovaikutus luo pohjan ajattelun ja kielen kehitykselle. Leikin kautta lapset havainnoivat ja oppivat yhteisön sääntöjä. Toisen ihmisten

näkökulmien huomiointi sekä tunnetaidot korostuvat ryhmäleikissä. Yhdessä leikkiminen myös edistää yhteisöllisyyttä ja myönteisen ilmapiirin syntymistä. (Opetushallitus 2016, 38-39.)

Leikki ja motorikka ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa. Elinympäristöjen muutoksen myötä lasten liikunta on useimmiten varhaiskasvatuksen piirissä tapahtuvaa ohjattua toimintaa. Metsäretket ovat mainioita hetkiä harjoittaa motorisia taitoja kävelemällä epätasaisessa maastossa, hyppimällä kivillä ja kiipeilemällä puissa. Myös vapaa leikkiminen ulkona tukee vahvasti lasten motorista kehitystä. (Koivunen & Lehtinen 2015, 160.)

Leikillä on merkityksellinen asema kouluun tarvittavien oppimisvalmiuksien kehittäjänä. Kuitenkin leikin järjestelmällinen tukeminen ja kehittäminen ovat välttämättömiä, jotta tämä kehitystehtävä mahdollistuu. Ensimmäisenä tärkeänä leikin tuotoksena voidaan nähdä toisen näkökulman hahmottamisen taito. Leikkiminen on mahdotonta, ellei ymmärretä toisen ihmisen näkökulmaa neuvotellessa leikin tapahtumista. Samalla kehittyy perusta oman toiminnan reflektomiselle. Toiseksi leikki kehittää tahtomista ja itsesäätelyä, kun lasten täytyy ottaa huomioon rooleihin liittyvät kirjoittamattomat säännöt, kuten se, että kissa liikkuu neljällä jalalla. Mielikuvien käyttö kehittyy silloin, kun lasten täytyy käyttää jotain esinettä korvaamaan toista, esimerkiksi palikkaa korvaamaan puhelinta. Näiden symbolisten korvaajien käyttö edistää abstraktia ajattelua ja mielikuvitusta. Neljäntenä leikin tärkeänä tuotoksena on sen vaikutus lasten motivaatioon. Lapset haluavat leikissään ensisijaisesti toimia ottamansa roolin edellyttämällä tavalla. Tällöin roolin ylläpitäminen on tärkeämpää kuin erilaiset tilanteiden synnyttämät houkutukset ja yllykkeet. (Helenius & Korhonen 2008, 111-112.)

3.1.3 Leikin kehitysvaiheet

Leikin kehitys voidaan jakaa päävaiheisiin, jotka sisältävät jokainen omanlaisensa kehitystehtävät. Ensimmäisten kuukausien aikana lapsen leikki on yhteistä toimintaa aikuisen kanssa ja sitä kutsutaan harjoitusleikiksi. Tällaista aikuisen ja lapsen välistä leikkiä ovat esimerkiksi lapsen ihon koskettelu, sylissä keikuttaminen, käsien varaan nostaminen, hypittäminen, loruttelu ja laululeikit. Pieni lapsi käsittelee kaikkia leluja samalla tapaa, vieden kaiken suuhunsa ja siirtelevän niitä kädestä toiseen. Lapsen kasvaessa kodin tavanomaisista tavaroista tulee lapsen lempileluja, sillä kaikki uusi kiinnostaa häntä. Lapsen uudet aistikokemukset, sopivan kokoisten esineiden tutkiminen ja aikuisen tarjoamat verbaaliset virikkeet antavat lapselle valmiuksia leikin seuraavaan vaiheeseen. (Helenius 1993, 29-31.)

Esineleikki on seuraava leikin vaihe, jossa lapsi pääsee kosketuksiin uusien esineiden, niin salittujen kuin kiellettyjenkin kanssa. Lapsi oppii vähitellen, että jokaisella tavaralla on oma merkityksensä ja käyttötapsansa. Lapsi tarkkailee miten aikuinen käyttää tavaroita ja alkaa pian itsekkin käyttää tavaroita oikeaoppisesti. Lapsen leikki muuttuu tämän oppimisen myötä, jolloin myös kasvattajan olisi tärkeää muuttaa lapselle tarjottava esineistö oikeanlaiseksi.

Erilaiset kotileikkiin soveltuvat välineet tai niiden muunnokset ovat lapselle tässä vaiheessa tärkeitä. Myös liikkumaan innostavat välineet kuten erilaiset lattiapatjat, tunnelit, esteet ja tyynyt ovat lapselle hyväksi. Tässä leikin vaiheessa aikuisella on myös tärkeä rooli tarjota lapsille rauhaisa leikkipaikka, sillä ympäristössä tapahtuvat mielenkiintoiset ja uudet asiat saattavat keskeyttää herkästi lapsen leikin. Esineleikin vaiheessa lapsella ei ole vielä taitoa roolittaa itseään, vaan leikki kulkee eteenpäin lapsen puheen, toiminnan ja spontaanien mielikuvien avulla. Noin kolmen ikävuoden aikana lapsi alkaa nimetä rooliaan leikeissä. Tämä viittaa lapsen leikin kehityksen siirtymistä seuraavaan vaiheeseen eli roolileikkeihin. (Helenius 1993, 31-36.)

Roolileikkiin siirryttäessä lapsella on taito astua toisen rooliin ja erottaa se omasta toiminnastaan. Lapsen vuoropuhelu muiden leikkijöiden kanssa muuttuu monipuolisemmaksi ja kielellinen ilmaisu alkaa ottaa valtaa leikin toiminnoista. Neljännen ikävuoden aikana kielellinen ilmaisu muuttuu leikin johtavaksi tekijäksi ja esineellinen toiminta tapahtuu vasta kielellisen suunnitelman ja leikin idean välityksen jälkeen. Leikit muuttuvat samalla myös pitkäkestoisemmiksi mielikuvituksen kasvun myötä ja myös sisältöä mahtuu leikkeihin enemmän, kun osa toiminnasta korvautuu kielen avulla. Lapsen roolia leikissä voidaan tukea mahdollisten rooli-vaatteiden avulla, jotka auttavat esimerkiksi lasta pysymään roolissa. Roolileikkivaiheessa lasta alkaa myös kiinnostaa leikki vanhempien lasten kanssa, joilta hän oppii esimerkiksi yhteisleikin taitoja. (Helenius 1993, 37-40.)

Alle kouluikäisten ja sitä vanhempien lasten leikin päämuoto on roolileikki, mutta hiljalleen sen rinnalle alkaa kehittyä myös sääntöleikkejä. Tällöin lapsi kiinnostuu pienleikkivälineistä, leikkiaiheet monipuolistuvat ja aletaan leikkiä ryhmäleikkejä. Lasten yhteisleikki helpottuu, kun pienleikkivälineet antavat mielikuvitukselle enemmän tilaa ja valtasuhteet leikeissä ta-soittuvat. Kuuden vuoden ikäisenä lapset pystyvät jo luomaan leikkinsä ehtoja itse. (Helenius 1993, 40-43.)

3.1.4 Aikuisen rooli leikissä

Aikuisen rooli leikissä on tärkeä sen keston kannalta, sillä aikuisen läsnä ollessa lapset jaksavat leikkiä samaa leikkiä pidempään. Aikuisella on myös merkittävä rooli arempien lasten kannustamisessa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 54.) Eri-ikäisten lasten leikeissä aikuisen rooli on erilainen.

Alle 3-vuotias lapsi tarvitsee aikuista leikkimisen tueksi ja turvaksi. Aikuinen nimeää ja kuvaillee asioita, jolloin lapsi oppii hallitsemaan erilaisia asiakokonaisuuksia. Aikuisen läsnäolo luo myös turvaa, ja tarvittaessa aikuinen auttaa ratkaisemaan ristiriitatilanteita. Näin pienet lapset oppivat tärkeitä sosiaalisia taitoja, kuten neuvottelukykä ja vuorottelua. (Mikkola & Nivalainen 2009, 54-55.) Myös leikin juonen kehittämisen ja säilyttämisen kannalta aikuisen läsnä-

näolo on merkittävä. Aikuinen pitää huolta leikkiroolien pysyvyydestä ja on vastuussa leikin eteenpäin viemisestä. (Hakkarainen 2008, 101.) Myöhemmin omaksuttuaan leikin idean on lasten vuoro suostutella aikuista mukaan leikkiin (Helenius & Lummelahti 2013, 82).

Isompien lasten leikeissä aikuisen rooli näkyy lähinnä mahdollistajana sekä innostajana. Monimutkaiset leikit vaativat aikuiselta taitoa rajata ja suunnitella leikkiympäristöjä sekä niille varattua aikaa. Lasten leikkimiseen on myös suuri vaikutus sillä, kuinka aikuinen asennoituu leikkiin. Kannustava ja läsnä oleva aikuinen innostaa myös lapsia suhtautumaan myönteisesti erilaisiin leikkeihin. (Mikkola & Nivalainen 2009, 55.) Mikäli aikuisella kuitenkin on jokin rooli itse leikissä, on se useimmiten lähinnä avustava, kuten kaupan asiakas (Hakkarainen 2008, 101).

3.2 Perinneleikit

Christensen ja Launer (1999) määrittelevät perinneleikit sukupolvelta toiselle periytyviksi ajan olosuhteisiin sopeutuviksi leikeiksi, joita leikitään vapaasti muodostuvissa leikkiryhmissä ilman aikuisen vaikutusta. Perinneleikkejä voidaan kutsua myös sääntöleikeiksi, sillä sääntöjen noudattaminen on niitä leikkiessä hyvin keskeistä ja tärkeää. (Christensen & Launer 1999, 79, 81.)

Perinneleikkejä ovat muun muassa näytelmäleikit, laululeikit, juoksu- ja kiinniottamisleikit, seura- ja panttileikit sekä erilaiset notkeus-, voimankoetus- ja urheiluleikit. Leikit ovat liittyneet usein vuodenaikoihin tai erilaisiin juhliin. Perinneleikeistä suosituimpia ovat olleet leikit, joissa osanottajien kekseliäisyydellä ja nopeilla arvailuilla on suuri merkitys. Tällaisia vanhoja arvaus-, kekseliäisyys- ja panttileikkejä on jäänyt monia historiaamme, osa sellaisenaan ja osa nykypäivään muokattuna, kuten esimerkiksi Vettä kengässä ja Sormuksen kätkeminen. (Piela 2001, 7.)

Kiinniotto- ja hippaleikit ovat myös ikivanhaa kansanperinnettä. Näiden leikkien loppumattoman suosion salaisuus perustuu jännitykseen, jota tällaisissa leikeissä koetaan. On aina tuntunut jännittävältä, saako takaa-ajaja leikkijää kiinni vai ei. Mikäli hipassa saadaan kiinni, on jääneen kosketus mielletty aina jopa pelottavaksi, sillä kosketuksesta ollaan kuviteltu saavan jotakin taianomaista pahaa. (Piela 2001, 7.)

Vanhimpia leikkejä leikkiperinteessämme ovat draamalliset kansanleikit. Näiden pienoisenäytelmien aiheena olivat arkiset askareet, kuten nauriiden viljely, laivan lastaaminen, paimeudessa oleminen tai nuotan veto. Tällaiset leikit olivat myös pituudeltaan kaikkein pisimpiä. Ne saattoivat kestää useita tunteja varsinkin leikkien johtajien keksiessä niihin monia yksityiskohtia. (Piela 2001, 7.)

3.2.1 Leikkiperinne Suomessa

Leikki on saanut alkunsa työstä ja kehittynyt yhteiskunnallisten suhteiden ja lasten yhteiskunnallisen aseman muuttumisen myötä. Se on historiallinen ilmiö, jolla on alku, kehitys ja historia. Lapset kasvavat edellisten sukupolvien luomassa yhteiskunnassa ja esineet jotka yhteiskunnassa on luotu ympäröivät lapsia. Lapsille ei siirry perintönä ymmärrystä yhteiskunnallisista suhteista tai sen tietoisuuden ilmentymistä, eikä myöskään ihmisten historiallisen kehityksen myötä syntyviä käsityksiä tai käsitteitä. Kaikki nämä lapsen on havainnoitava itse ympäristöstään kehittyessään. (Christensen & Launer 1989, 24.)

Roolileikki on ollut ensimmäinen leikin muoto. Siinä lapset esittävät aikuisen rooleja ja jäljittelevät heidän toimintaansa. Lapset näkevät koko ajan aikuisten elämää ja tarkkailemalla sitä he pystyvät omaksumaan ja erottamaan elämälle tärkeitä asioita ilman aikuisten erillisiä toimenpiteitä. Nämä lasten tarkkailemat asiat näkyvät heidän roolileikkitalanteissaan. Leikin avulla välitetään kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle ja yhdistetään eri sukupolvia. (Christensen & Launer 1999, 25, 27, 29.)

1930-1940 -luvuilla lapset muodostivat isoja leikkiryhmiä, joissa he leikkivät yhteisiä leikkejä. Tuon ajan lapsilla on leikeistä ja leikkiryhmistä positiiviset ja nostalgiset muistot. Lasten välillä vallitsi vahva sosiaalinen suhde, joka näkyy siinä, kuinka he kuvaavat mielellään yhteisiä pelejä ja leikkejä muistelupuheissa. Tuohon aikaan leikit, leikkipaikat ja lelut etsittiin ja keksittiin itse ja tuon ajan leikkijät ovatkin kuvanneet itseään mielikuvitusrikkaaksi sukupolveksi. Leikkipaikoiksi saatettiin ottaa esimerkiksi sahan hiekkakasa ja leluina toimivat hyvin särkyneet astiat ja luonnonkappaleet, kuten kävyt. Nykyaikana lapsille on tarjolla paljon valmiita leluja sekä leikkipaikkoja. (Makkonen 2005, 91-93.)

Leikit ovat kulttuurisidonnaisia, josta kertoo esimerkiksi leikkien teemat. Esimerkiksi 40-luvulla saamelaislapset leikkivät ”porosilla” -leikkiä, jossa yksi lapsista juoksi poronsarvi päänsä päällä ja muut jahtasivat häntä leikkilassoillaan. Näin ollen myös kulttuurissa tapahtuva jokin murros vaikuttaa leikkikulttuuriin. Tästä esimerkkinä vuonna 1991 tapahtunut Neuvostoliiton romahdus, joka muutti nopeasti ja dramaattisesti lasten leikkejä. Päiväkodissa leikittäviä roolileikkejä ei ohjattu enää niin tiukasti ja leikkiteemat, jotka olivat ennen kiellettyjä, hyväksyttiin. (Kalliala 1999, 51.)

Ajalla on myös oma osuutensa leikkien muutoksessa. 50-lukua pidetään leikin kulta-aikana, jolloin rikas leikkikulttuuri kukoisti. Lapsia oli tuolloin paljon ja leikkiympäristöistä pitivät huolen niin kotiäidit kuin perhe- ja paikallisyhteisöt. Myös luonto oli lähellä, jossa lasten oli hyvä leikkiä. Suomessa leikkiperinteen on katsottu jatkuneen elävänä ja monipuolisena vielä paljon 50-luvun jälkeenkin kouluikäisten lasten keskuudessa. (Kalliala 1999, 52.)

Leikkien nimet ja leikitavat ovat usein erilaisia ympäri Suomea, mutta leikkien pysyvyyttä voidaan kuitenkin havaita tarkastelemalla historiallisia leikkiteoksia, joista on helposti tunnistettavissa monia leikkejä. (Kalliala 1999, 53; Piela 2001, 8.) Tätä selittää leikkiperinne, joka on siirtynyt sukupolvilta ja kansoilta toisille vuosisatojen saatossa. Lähes kaikissa leikeissä on säilynyt perusteema ennallaan ja osa leikeistä onkin siirtynyt lähes muuttumattomana eteenpäin. Suurin osa leikeistä on kuitenkin muuttunut muodoiltaan ja merkityksiltään aikojen kuluessa. (Kalliala 1999, 53.)

3.2.2 Leikkikulttuurin muutos

Lasten pihaleikkien katoamisesta tulevaisuudessa on käyty paljon julkisia keskusteluja. Kun nykyaika tarjoaa jo pienillekin lapsille paljon monipuolista mediaa, jäävät ulkoleikit omaan varjoonsa. Niin vanhemmat, opettajat kuin nuoretkin ovat huolestuneita leikkien vähentymisestä ja katoamisesta. Jo 1980-luvulla lapsuus ja lastenperinne kokivat muutoksia, kun syntyvyys väheni ja pihaleikkien lapsiryhmät pienenivät. Myös televisio toi osaltaan huolestuneisuutta lasten leikkiperinteen säilyvyyteen negatiivisella vaikutuksellaan. (Makkonen 2005, 26-27.)

Nykyään lapset leikkivät enää harvoin pihoilla tiiviissä yhteisössä ja näin ollen pihamailla perityt ja opitut leikit alkavat kadota. Tähän vaikuttaa niin teknologian kehitys ja älylaitteet kuin lasten harrastustoiminnan lisääntyminen. Leikki itsessään säilyy, mutta kulttuurin muotona ja tiettyjen sääntöjen puitteissa opitut leikit ovat katoamassa. (Makkonen 2005, 26-27.)

3.3 Lasten ohjaus

Lapsiryhmän ohjaus voi olla haastavaa, joten lasten ohjaamiseen on hyvä varautua aina kattavalla ennakkosuunnitelmalla ja usealla varasuunnitelmalla. Tärkeintä ohjaajalle on olla ohjaustilanteissa aito oma itsensä. Ohjaajan tulee näyttää lapsille, että myös hän kokee ja tuntee asioita. Lapset ovat hyvin tarkkoja tunnistamaan epäaitouden. Ohjaajan tulee myös huomioida, että hänen oma väsymystilansa tai ärtyisyytensä saattavat näyttäytyä lapsille esimerkiksi niin, että lapset olettavat ohjaajan käytöksen johtuvan heistä. Tällaisessa tilanteessa on ohjaajan parasta kertoa lapsille heti alkuun, että väsymys johtuu esimerkiksi huonosti nukutusta yöstä. (Autio & Kaski 2005, 63-64.)

Ohjaajan on hyvä tiedostaa itsetuntemuksestaan omat tunteensa, käsityksensä ja motiivinsa, joita lapsiryhmä ja ohjattava asia herättävät. Saattaa olla, että ohjaajalla on ristiriitaisia tunteita lapsiryhmän lapsista tai hän ei esimerkiksi pidä kaikista yhtä paljon. Tällöin on tärkeää, että ohjaaja pystyy huomioimaan esimerkiksi sen, onko hän tasapuolinen kaikkia ohjattavia lapsiaan kohtaan. Oma itsetuntemustaan ohjaaja voi kehittää kannustavalla ilmapiirillä, jossa hän rohkaisee lapsia palautteen antamiseen. Ohjaaja voi esimerkiksi kysyä ohjauskertojen

jälkeen, mikä hänen ohjaustavassaan oli mukavaa ja mikä ei niin mukavaa. (Autio & Kaski 2005, 65.)

Kannustaminen on lasten ohjauksessa tärkeää. Myönteisen ja rakentavan palautteen antaminen lapsille motivoi heitä jatkamaan tekemistä, vaikka he huomaisivatkin toisten lasten olevan parempia tai osaavan enemmän. Lasten itsetunto ja positiivinen minäkäsitys vahvistuvat, kun ohjaaja osoittaa olevansa luotettava, turvallinen, rehellinen aikuinen ja ennen kaikkea luottaa lasten omaan kykyyn tehdä ja toimia. Lapsille on myös tärkeää tuntea olevansa pidettyjä sekä tärkeitä. Esimerkiksi lasten epäonnistuessa ohjaajan on hyvä miettiä, miten hän silloin toimii. (Autio & Kaski 2005, 65-66.)

Ohjaustilanteet ja lapset ovat joka kerta erilaisia ja tähän ohjaajalta tarvitaan luovuutta ja luottoa omaan kokemuksen kautta kertyneeseen tietoonsa. Esimerkiksi tilanteissa, joissa ohjaus ei suju ennalta suunnitellulla tavalla, ohjaajalla täytyy olla kyky muuttaa toimintaa niin, että se palvelee mahdollisimman hyvin sen hetkistä lapsiryhmää. (Autio & Kaski 2005, 66.)

Ohjaustapahtuma on vuorovaikutusta ja lapsia ohjattaessa siinä myös samalla opetetaan vuorovaikutusta. Ohjaajan tehtävänä on antaa lapsille ohjaustilanteessa hyvää mallia omasta toiminnastaan. Ohjaustilanteiden tavoitteena on hyvän käytöksen lisääntyminen ja epäsopivan käytöksen väheneminen. Ohjaajan on tärkeä puuttua käytökseen, mikäli se on tilanteeseen epäsopivaa. Kuitenkin myös hyvää käytöstä tulisi kommentoida, jotta lapset huomaavat hyvän käytöksen tärkeyden. (Autio & Kaski 2005, 77-78.)

3.3.1 Sääntöihin tutustuminen

Aikuisen on tärkeää huomioida opettaessa lapsille leikkejä, ettei hän yksinään ota pääleikkijän roolia haltuunsa. Aikuisen on hyvä käydä leikin säännöt etukäteen itse läpi ja miettiä esimerkiksi mitä kohtia siinä tulee erityisesti painottaa. Jotta lapset oppisivat säännöt ja lopulta hallitsisivat ne hyvin, on leikkiä leikittävä useaan kertaan. Lasten on myös opittava leikkimään ilman aikuisen jatkuvaa läsnäoloa. (Christensen & Launer 1985, 167.)

Lähdettäessä opettelemaan uusia sääntöleikkejä, on ensimmäinen tärkeä tehtävä tutustuttaa leikkijät tehtäviin, joita kaikkien leikkijöiden on leikin aikana toteutettava. Tällöin myös leikin kulku ja idea selvitetään lapsille. Tämän jälkeen leikin sääntöjä opetellaan hiljalleen leikin edetessä. Sääntöjä ja toimintaa käydään läpi kunkin eri tehtävässä olevan lapsen kohdalla aina tämän vuoron tullen. Esimerkiksi leikin pääleikkijän kuten hipan vuorolla käydään läpi tämän tehtäviä. Jos leikki sisältää loruja tai lauluja, niitä harjoitellaan jo ennen leikin aloittamista. Myös vaikeita sääntöjä, kuten pääleikkijän tehtävän vaihtumista toiselle lapselle tai paikkojen vaihtoa kesken leikin, tulee harjoitella erityisen tarkasti ja useiden toistojen kera. Kun säännöt on kerrottu ja harjoiteltu kunnolla läpi, voidaan aloittaa harjoittelukierros. Kier-

roksen aikana aikuisen on tärkeää tarkkailla, että jokainen lapsi on ymmärtänyt säännöt. Mikäli hän huomaa säännöistä poikkeamista, on siihen syytä puuttua välittömästi ja korjata toiminta oikeanlaiseksi. Lopuksi leikkiä voidaan leikkiä useita kertoja, jonka jälkeen on hyvä myös rohkaista lapsia leikkimään leikkiä keskenään. (Christensen & Launer 1985, 168-170.)

3.3.2 Innostaminen ja motivointi

Lasten itseluottamus kasvaa ja myönteinen käsitys omasta osaamisesta vahvistuu, kun ohjaaja on kannustava. Kun lapsella on tunne omasta osaamisestaan sekä muiden luottamuksesta häneen itseensä, kannustaa se lapsia toimimaan parhaalla osaamallaan tavalla. Lasten epäonnistumiset ja häviöt peleissä, leikeissä ja kilpailuissa kuuluvat asiaan ja hyvä ohjaaja osaakin jättää ne omaan arvoonsa ja keskittyä kannustamaan lapsia uuteen yritykseen tai jatkamiseen. Joukkuepeleissä ja -leikeissä sekä erilaisissa viesteissä on hyvä harjoitella niin voittamista ja onnistumista kuin häviötä ja epäonnistumista. Jos lapsi saa koko ajan epäonnistumisen tunteita esimerkiksi liikuntaleikeissä, kasvaa hänen epävarmuutensa liikkujana ja hän saattaa alkaa vältellä liikkumista. Lapsen ollessa puolestaan epävarma, heikentää se hänen oppimistaan ja suoritustaan. Tästä johtuen lapsen osaamattomuus tuo eteen useammin epäonnistumisia. Ohjaajan tärkeä rooli on ehkäistä tai pysäyttää jo alkanut lapsen epäonnistumisten ketju, luomalla esimerkiksi itse tilanteita, joissa lapsi voi onnistua. Tämä lisää puolestaan lapsen varmuutta ja oppiminen tehostuu. Lisäksi on hyvä muistaa, että kaikissa peleissä, leikeissä ja kisoissa on mahdollisuus voittaa ainakin oma itsensä. (Autio & Kaski 2005, 97-98.)

Lapset liikkuvat ja leikkivät luonnostaan, eikä heillä ole siihen hyötymotiivia. Motivaatiolla on kuitenkin merkitystä siihen, miksi lapset kiinnostuvat joistain lajeista tai leikeistä enemmän kuin toisista tai haluavat olla niissä mukana. Motivaatio sisältää halun oppia ja olla mukana kiinnostavassa asiassa. Se voi olla ulkoista tai sisäistä, joista sisäinen kantaa usein pidemmälle. Sisäinen motivaatio on lapsen oma halu ja tahto liikkua. Ulkoinen motivaatio puolestaan heijastuu toisista ihmisistä ja on esimerkiksi miellyttämisen tarpeesta tai palkkion toivosta syntyvä. Lapsella on usein molempia motivaatioita, kun on kyse liikunnasta. Ohjaajalla on oma roolinsa lapsen sisäisen motivaation rakentamisessa. Ohjaajan tulisi rakentaa ohjaustuokioille sellainen ilmapiiri, joka tukee lasten omaa tekemistä ja kehittymistä. Siitä lapset saavat rakennettua omaa sisäistä motivaatiotaan liikkua ja osallistua toimintaan. Perusta motivoinnille on ohjaajan luottaminen lapsen onnistumiseen. Olisi hyvä myös tuntea ohjattavat lapset, jotta tiedetään koska he tarvitsevat erityisen paljon tukea ja koska vähemmän. (Autio & Kaski 2005, 99-101.)

Hyviä keinoja lasten motivoimiseksi on muun muassa antaa jokaisen lapsen osallistua toimintaan tai puolestaan olla osallistumatta. Ohjaajan oma malli tekemisessä, hyvät kuuntelutaidot, turvallinen ilmapiiri ja palaute lapsille tekemisestä motivoivat myös lasta. (Autio & Kaski 2005, 102.)

4 Toiminnan toteutus

Toiminnallisilla opinnäytetöillä on valtavasti erilaisia toteutustapoja, mutta yhteistä niille on vahva käytännönläheisyys. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla esimerkiksi jonkintyyppisen ohjeistuksen suunnittelu tai tapahtuman toteutus. Konkreettisenä tuotoksena voi olla esimerkiksi kirja, opas, kotisivut, näyttely tai tapahtuma. Toteutustapa vaihtelee alan ja kohderyhmän mukaan. Tärkeää on kuitenkin, että opinnäytetyössä yhdistyvät sekä käytännön toteutus että sen raportointi. Koska toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen, on sille syytä etsiä toimeksiantaja. Paitsi että toimeksiantajan kautta on mahdollista päästä luomaan suhteita, lisää se vastuuntuntoa ja tukee ammatillista kasvua. (Vilka & Airaksinen 2003, 9-10, 16-17.)

Opinnäytetyön toteutustavaksi valikoitui perinneleikitapahtumien suunnittelu ja toteutus. Toteutuspaikkoina toimivat kaksi eteläsuomalaisen päiväkotiyrityksen yksikköä. Konkreettisenä opinnäytetyön tuotoksena voidaan nähdä sekä tapahtumapäivät että itse opinnäytetyöraportti, jota Perinneleikit ry voi jatkossa hyödyntää suunnitellessaan leikityksiä päiväkotikäisille lapsille.

4.1 Työelämäkumppani Perinneleikit ry

Työelämäkumppani Perinneleikit ry on yhdistys, joka on perustettu vuonna 2009. Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on tuttujen perinneleikkien säilyttäminen ja palauttaminen niin lasten kuin perheidenkin arkeen. He käyvät leikittämässä esi- ja alakouluikäisiä lapsia kouluilla, päiväkodeilla ja iltapäiväkerhoissa tavoitteenaan opettaa lapsille perinneleikkejä, jotta lapset ottaisivat niitä käyttöönsä myös vapaa-aikanaan piholla ja kentillä. Heiltä voi tilata myös muita leikitystapahtumia ja heidän yhteistyötahoinaan toimivat esimerkiksi Helsingin, Espoon, Vantaan ja Keravan kaupungit sekä Tuusulan kunta. Perinneleikit on koonnut erilaisia leikkejä kirjoihin, kalentereihin sekä muistipeliin. (Perinneleikit ry 2016.)

4.2 Suunnitelma toteutuksesta

Ensimmäisessä yhteistyöpäiväkodissa oli neljä lapsiryhmää, joissa oli 0-6-vuotiaita lapsia. Alle kolmivuotiaiden ryhmässä oli 15 lasta, 3-4-vuotiaiden ryhmässä oli 23 lasta ja 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä oli 25 lasta. Yhdessä päiväkodin ryhmistä tarjottiin myös esiopetusta, jossa oli 16:n esikoululaisen lisäksi kahdeksan viisivuotiasta lasta.

Ensimmäisen leikityspäivän aikana järjestimme viisi leikkituokiota, sillä yksi ryhmistä jaettiin kahtia niin, että viisivuotiaat ja esikoululaiset olivat omina ryhminään. Ryhmän kahtiajako perustui siihen, etteivät esikoululaiset nuku ollenkaan päiväunia, jolloin heidän leikkituokionsa voitiin järjestää muiden lasten päiväuniaikaan. Ensimmäinen leikkituokio pidettiin alle 3-vuotiaille heti aamupalan jälkeen, sillä pienten lasten aktiivisuustaso on

parhaimmillaan aamulla. Näin lapset jaksoivat keskittyä toimintaan paremmin. Ryhmien leikkituokioiden järjestys päivän aikana määräytyi muutoinkin iän mukaan niin, että viisi- ja kuusivuotiaiden leikkituokiot olivat viimeisinä. Päätös perustui aiempiin työkokemuksiin lasten parista sekä päiväkodin johtajan huomioihin.

Suunnittelimme tuokioiden pituudet lapsiryhmän iän mukaan. Alle 3-vuotiailla leikkituokio kesti enintään puoli tuntia ja tuokio koostui pienille lapsille sopivista laululeikeistä, joissa ei juurikaan tarvitse liikkua. Näin mahdollisimman moni pystyi osallistumaan, vaikka paksuissa talvivaatteissa liikkuminen oli vielä hankalaa. 3-4-vuotiaiden lasten tuokio kesti puoli tuntia ja leikit koostuivat hippaleikeistä ja hoksaamisleikeistä. Valitsimme leikit sen perusteella, minkä tyyppisiä leikkejä olimme tämän ikästen lasten kanssa aiemmin leikkineet. 4-5-vuotiaiden lasten tuokio kesti myös puoli tuntia ja koostui hippaleikeistä sekä lopuksi käydystä leikkimielisestä kilpailusta. Valitsimme leikit samoin perustein kuin edellisen ryhmän kohdalla. Edelliset kaksi ryhmää jaoimme kahtia niin, että toinen ohjasi toista ja toinen toista puolikasta. Päädyimme tähän päätökseen, sillä yli kahdenkymmenen lapsen päiväkotiryhmän ohjaaminen olisi ollut haastavaa. Molempien ryhmien kanssa kokoonnuimme kuitenkin lopuksi vielä leikkimään ja kisaamaan yhteisesti, jotta pääsimme leikkimään myös sellaisia leikkejä, joihin tarvitaan enemmän osallistujia.

Viisivuotiaiden leikkituokio kesti niin ikään puoli tuntia ja leikkien lomassa harjoiteltiin motorisia taitoja ja hahmottamiskykyä. Leikkiminen tukee vahvasti motoristen taitojen kehittymistä ja on näin tärkeä osa lapsen kasvua ja kehitystä (Koivunen & Lehtinen 2015). Oman aikaisemman kokemuksemme pohjalta valitsimme lasten taitotason nähden sopivia leikkejä. Esikoululaisille leikkituokio kesti tunnin. Sen aikana leikimme haastavampia hippaleikkejä. Tässä iässä lapset alkavat hahmottaa sääntöleikkejä paremmin, jonka vuoksi on mahdollista leikkiä sellaisia leikkejä, joissa on enemmän sääntöjä (Helenius 1993). Leikkituokiot pidettiin päiväkodin pihalla sekä viereisellä nurmialueella muiden paitsi viisivuotiaiden osalta. Viisivuotiaiden ryhmän pienen koon vuoksi pidimme leikkituokion heille päiväkodin jumppasalissa.

Päivän aikana havainnoimme jokaista lapsiryhmää ja keräsimme palautetta sekä lapsilta että työntekijöiltä. Havaintojemme sekä saamamme palautteen perusteella koostimme ensimmäisestä leikityspäivästä arvioinnin, jonka perusteella kehitimme leikkituokioiden sisältöä. Tämän arvioinnin pohjalta suunnittelimme ja toteutimme toisen leikityspäivän tarvittavin muutoksin.

Toisessa yhteistyöpäiväkodissa oli kuusi lapsiryhmää, joissa oli 1-6-vuotiaita lapsia. Järjestimme leikityspäivän aikana neljä leikkituokiota, sillä kaikkia kuutta ryhmää emme olisi ehtineet päivän aikana leikittää. Ensimmäinen leikkituokio pidettiin 3-vuotiaiden ryhmälle aamu-

palan jälkeen. Ryhmässä oli 22 lasta. Tämän jälkeen leikitimme 4-vuotiaita, joiden ryhmässä oli 27 lasta. 5-6-vuotiaiden ryhmän jaoimme kahtia samoin kuin ensimmäisenä leikityspäivänä eli 5- ja 6-vuotiaille pidimme erilliset tuokiot. 5-vuotiaita lapsia oli 14 ja esikoululaisia 12.

Toisena leikityspäivänä tuokiot olivat hieman pidempiä. 3-, 4- ja 5-vuotiaiden ryhmille järjestimme 40-45 minuutin mittaiset tuokiot ja esikouluryhmälle noin tunnin mittaisen tuokion. Kaikki leikkituokiot koostuivat pääosin hippaleikeistä, sillä ensimmäisen leikityspäivän perusteella ne olivat pidettyjä leikkejä lasten keskuudessa. Ensimmäisen leikityspäivänä saimme käsityksen siitä, minkälaiset leikit sopivat minkäkin ikäisille lapsille. Tämän pohjalta suunnitelimme toisen leikityspäivän leikit saman tyyppisiksi kuin ensimmäisen päivän leikit. Leikitimme paljon samoja leikkejä, mutta eri ikäisille lapsille, joten saimme kattavan kuvan leikkien sopivuudesta eri-ikäisille. Ohjasimme kaikkia ryhmiä yhdessä ja huomioimme leikkien valinnassa lapsiryhmien koot. Päädyimme yhteiseen ohjaukseen kaikkien ryhmien kohdalla sen vuoksi, että toisen kertoessa lapsille sääntöjä voi toinen meistä keskittyä tarkempaan havainnointiin.

Toisen leikityspäivän jälkeen kokosimme molempien päivien aikana tehdyt havainnot sekä saadut palautteet yhteenvedoksi päivien toimivuudesta. Yhteenvedosta käy ilmi, mitä tulee ottaa huomioon päiväkotikotikäisiä lapsiryhmiä leikitettäessä sekä kuinka koko päivän kestävä leikitystapahtuma käytännössä toimii.

4.3 Arviointimenetelmät

Toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnissa merkittävin arvioinnin kohde on työn tavoitteiden toteutuminen. Opinnäytetyössä tulee selkeästi kuvata työn lähtökohdat ja tavoitteet, jotta lukijalle ei jää epäselväksi se, mitä työllä lähdettiin tavoittelemaan. Prosessin alussa asetettujen tavoitteiden toteutuminen onkin tärkein osa toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnin perustaa. Samoin on tärkeää pohtia, miksi jotkin tavoitteet jäivät toteuttamatta ja miksi joi-tain muutettiin prosessin edetessä. Jotta arviointi ei jäisi pelkästään subjektiiviseksi näkemykseksi, on suositeltavaa kerätä ulkopuolisilta palautetta toiminnan onnistumisesta ja prosessin etenemisestä. Opinnäytetyön toteutustavan arvioinnissa keskitytään tarkastelemaan niitä keinoja, joilla päädyttiin toteutetun tapahtuman muotoon sekä sitä, kuinka tapahtuman käytännön järjestelyt onnistuivat. (Vilka & Airaksinen 2003, 154-161.)

Opinnäytetyömme tavoitteena oli suunnitella ikätasoista toimintaa eri-ikäisten lasten päiväkotiryhmille. Tavoitteena oli myös havainnoida ja arvioida suunniteltua toimintaa sekä kehittää sitä arvioinnin ja saadun palautteen pohjalta. Samalla voitiin arvioida myös koko päivän kestävä leikitystapahtuman soveltuvuutta päiväkodin arkeen. Tavoitteiden toteutumisen kautta toteutui myös opinnäytetyön tarkoitus, joka oli tiedon tuottaminen Perinneleikit ry:lle koskien päiväkotikäisten lasten leikittämistä. Opinnäytetyömme arviointi pohjautui näiden

tavoitteiden toteutumiselle. Käytimme arvioinnissa hyödyksi havainnointia sekä päiväkodin työntekijöiltä ja lapsilta kerättyä palautetta. Näiden menetelmien lisäksi arvioimme jatkuvasti toimintaamme opinnäytetyöpäiväkirjan avulla.

Opinnäytetyöpäiväkirja toimii henkilökohtaisena dokumentoinnin välineenä, jonka avulla voi prosessin loppuvaiheessa muistella lähtöasetelmia. Opinnäytetyöprosessi on niin laaja, että ilman huolellista dokumentointia on mahdotonta lopussa muistaa niitä ratkaisuja, joita alussa teki. Systemaattinen opinnäytetyöpäiväkirjan kirjoittaminen auttaa jäsentämään opinnäytetyötä koskevia ajatuksia ja luonnollisesti prosessin loppuvaiheessa selkeän ja johdonmukaisen raportin kirjoittamisessa. (Vilka & Airaksinen 2003, 19-22.)

4.3.1 Havainnointi

Havainnoinnilla on varhaiskasvatuksessa merkittävä rooli. Sen avulla saatu tieto on edellytys lapsilähtöisen toiminnan toteutumiselle. Havainnoimalla oppii tuntemaan lasta, hänen mielenkiinnon kohteitaan ja kehitystään, sekä ymmärtämään lapsen näkökulman. Havainnoimalla saatu tieto lapsesta puolestaan on toiminnan suunnittelun lähtökohta. Havainnointi on toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin pohjana, sillä sen avulla saa tietoa toimimisesta tietyn lapsen tai lapsiryhmän kanssa. (Koivunen & Lehtinen 2015, 15-16.)

Suurin osa yhteistyöpäiväkotien lapsiryhmistä oli niin suuria, että olimme molemmat sidottuja ryhmän ohjaamiseen. Tämän vuoksi käytimme leikkituokioissa enimmäkseen osallistuvaa havainnointia. Mahdollisuuksia oli myös tarkkailevalle havainnoinnille silloin, kun pienempien ryhmien ohjauksessa vain toisella oli vetovastuu. Vilkan (2006, 43-44) mukaan osallistuvaa havainnointia on, kun tutkija osallistuu toimintaan yhdessä tutkimuskohteen kanssa. Havainnointi on usein ennalta suunniteltua ja nojaa johonkin teoreettiseen viitekehykseen. Tarkkailevaa havainnointia puolestaan on, kun tutkija asettuu tutkimuskohteen ulkopuolelle osallistumatta sen toimintaan. Myös tarkkailevassa havainnoinnissa havainnoinnin kohteet on ennalta määritelty.

Sovimme etukäteen, mihin asioihin kiinnitämme huomiota leikkituokioiden aikana. Sovittuja asioita havainnoimalla saimme selville olimmeko valinneet lasten ikätasolle sopivia leikkejä ja oliko leikkituokio lapsille sopivan pituinen. Havainnoimme lasten innostusta leikkeihin, mielenkiinnon säilymistä sekä sitä, tuntuivatko lapset ymmärtäneen antamamme ohjeet. Lisäksi havainnoimme lasten spontaaneja reaktioita, kuten ilmeitä ja olemusta, sekä muita yllättäviä tilanteita. Kirjasimme havainnot jokaisen leikkituokion jälkeen kirjallisesti. Käytimme myös nauhuria yhteisten keskustelujemme aikana, jolloin meidän oli helpompi myöhemmin palata mielessä olleisiin ajatuksiin.

4.3.2 Palaute työntekijöiltä

Subjekttiivisen näkemyksen leikkituokioiden arviointiin toivat leikitettävien ryhmien omat työntekijät, joilta keräsimme palautetta kyselylomakkeella (liite 1). Työntekijät täyttivät kyselylomakkeen joko leikkituokion aikana tai sen jälkeen. Keskustelimme myös suullisesti leikkituokiosta.

Kyselylomakkeella pyysimme työntekijöitä vastaamaan väittämiin leikkituokiosta heidän omien havaintojensa perusteella. Väittämiin vastaaminen tapahtui asteikolla 1-5 (1= täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä). Kyselylomakkeella oli myös avoin kysymys koskien asioita, joihin meidän tulisi jatkossa kiinnittää huomiota. Lopuksi oli mahdollisuus antaa vielä avointa palautetta.

4.3.3 Palaute lapsilta

Kuulluksi tuleminen ja osallisuus ovat lasten oikeuksia, jonka vuoksi niitä voidaan pitää keskeisinä osatekijöinä laadukkaan varhaiskasvatuksen onnistumiselle. Juuri lasten toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa mukana olemiseen kiteytyy varhaiskasvatuksen päämäärä lapsen edun ensisijaisuudesta. Yhtenä varhaiskasvatuksen tehtävistä on lasten osallisuuden ja vaikuttamisen taitojen kehittymisen tukeminen. Näitä taitoja vahvistavat lasten ajatusten kuuleminen ja arvostava kohtaaminen. Sen lisäksi, että lasten ajatusten kuuleminen antaa kasvattajille tärkeää tietoa työnsä perustaksi, se ohjaa lapsia tiedostamaan ja pohtimaan omaa ajatteluaan ja toimintaansa. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 81-84; Opetushallitus 2016.)

Keräsimme lapsilta palautetta leikkituokiosta heti toiminnan jälkeen. Aluksi kysyimme lasten päällimmäisiä tunteita, mitä mieltä he olivat leikkimisestä. Kysyimme lapsilta myös heidän suosikkileikkiään sekä epämieluisinta leikkiä. Lisäksi halusimme tietää, oliko jokin leikeistä lasten mielestä vaikea. Palautteiden ja omien havaintojemme perusteella selvitimme myös syyn leikin koettuun vaikeuteen. Tällaisia syitä voivat olla muun muassa se, että leikki oli lasten ikätasoon nähden liian vaikea tai se, että sääntöjä ei selitetty tarpeeksi selkeästi.

5 Toiminnan kuvaus

Ennen ensimmäistä leikityspäiväämme sovimme tuokioille yhtenevän rakenteen, jotta niiden keskinäinen vertailu olisi mahdollista. Jokaisen tuokion alussa esittelimme itsemme ja kerroimme lasten iän huomioiden mitä olemme tulleet tekemään. Vanhemmille lapsille kerroimme leikkivämme perinneleikkejä sekä avasimme käsitettä hieman. Ennen jokaista leikkiä kysyimme lapsilta, onko leikki heille ennestään tuttu. Leikkien aikana havainnoimme lasten innostusta, mielenkiinnon säilymistä ja ohjeiden ymmärtämistä. Lisäksi havainnoimme lasten spontaaneja reaktioita ja yllättäviä tilanteita. Näitä asioita havainnoimalla saimme selville

olimmeko valinneet lasten ikätasolle sopivia leikkejä ja oliko leikkituokio lapsille sopivan pituinen. Tuokioiden loppuun keräsimme lapsilta palautetta etukäteen suunnittelemiemme kysymysten pohjalta sekä kiitimme osallistumisesta. Keräsimme palautetta myös päiväkodin henkilökunnalta erillisillä kyselylomakkeilla.

Olemme kirjanneet kaikkien leikittämiemme leikkien säännöt opinnäytetyöraportin liitteisiin (liite 2). Leikkien säännöt olemme keränneet Perinneleikit ry:ltä saamistamme materiaaleista, muutamilta internetsivuilta sekä oman tietomme pohjalta. Tekstin lomassa leikkien sääntöjä ei ole kerrottu, jotta raportin luettavuus säilyy mahdollisimman selkeänä.

5.1 Ensimmäinen leikityspäivä

Kävimme tutustumassa ensimmäiseen yhteistyöpäiväkotiin joulukuun 2016 alussa. Tällöin sovimme päiväkodin johtajan kanssa päivän, jolloin tulemme lapsia leikittämään. Sovimme myös leikityspäivän aikataulusta ja puhuimme ryhmien kokoonpanoista. Johtaja esitteli meille päiväkodin tiloja sekä leikkivälineitä, joita voisimme tuokioissamme hyödyntää.

Leikityspäivä pidettiin helmikuun 2017 alussa. Aloitimme ensimmäisen leikkituokion klo 8.45 ja viimeinen tuokiomme päättyi klo 13.15. Tuokioiden pituudet vaihtelivat 20 minuutista hieman yli tuntiin. Leikistä riippuen olimme joko mukana leikissä tai vaihtoehtoisesti ohjaajan roolissa.

5.1.1 Alle 3-vuotiaat

Tuokiossa oli mukana seitsemän lasta ja tuokio kesti 20 minuuttia. Tuokio koostui enimmäkseen laululeikeistä, joista ensimmäinen oli Harakka hyppii -niminen loru. Siihen kuului liikkeitä, joita tehtiin loruttelun lomassa. Etenimme lorussa rauhallisesti ja näytimme siihen kuuluvat liikkeet liioitellun selkeästi, jotta lapset hahmottaisivat ne paremmin. Toistimme lorun monta kertaa, jotta lapset ehtisivät oppia liikkeet ja pääsisivät leikkiin mukaan. Toisena leikimme Karhu nukkuu -leikkiä. Näytimme ensin leikin kulun niin, että toinen meistä oli piirin keskellä karhuna ja toinen ohjasi lapsia. Muutaman kierroksen jälkeen kysyimme vapaaehtoisia lapsia karhuksi. Toistimme leikkiä useasti, jotta leikki hahmottuisi lapsille.

Seuraavaksi leikimme Aurinko ja peikot -nimistä leikkiä. Leikin aikana toinen meistä oli aurinko ja toinen ohjasi lapsia, jotka olivat peikkoja. Muutimme hiukan leikin sääntöjä siten, että peikot menivät auringon noustessa kyykkyyhin piiloon menemisen sijasta. Teimme tämän ratkaisun käytännön syistä, sillä päiväkodin pihalla ei juurikaan ollut piilopaikkoja. Toistimme leikkiä monta kertaa, jotta kaikki lapset oppisivat seuraamaan auringon liikkeitä ja menemään kyykkyyhin sen noustessa. Viimeisenä lauloimme ja leikimme Leipuri Hiiva -laululeikkiä. Lauloimme sitä rauhallisesti useaan kertaan, jotta mahdollisimman moni voisi osallistua.

5.1.2 3-4-vuotiaat

Ryhmän tuokioon osallistui 19 lasta ja tuokio kesti puolisen tuntia. Henkilökunta oli jakanut ryhmän kahtia jo valmiiksi, jolloin pääsimme heti leikkimään esittäytymisemme jälkeen. Leikimme ensimmäiset leikit näissä ryhmissä siten, että toinen meistä leikitti toista puolikasta ja toinen toista. Puhumme ryhmistä A- ja B-ryhminä, jotta raportin luettavuus ja toiminnan arviointi on selkeämpää.

A-ryhmä leikki ensimmäisenä Peiliä. Sääntöjen läpikäymisen jälkeen valittiin lapsista vapaaehtoinen ensimmäinen peili. Aluksi leikittiin muutama harjoituskierron, joiden aikana harjoiteltiin pysähtymistä peilin kääntyessä. Näin leikki tuli tutuksi heillekin, jotka eivät sitä ennestään tunteneet. Peilin jälkeen A-ryhmä leikki Lohikäärmeen pyrstö -nimistä leikkiä. Lapset muodostivat lohikäärmeen, jonka jälkeen selitettiin leikin säännöt. Leikkiä leikittiin niin kauan, että jokainen lapsi pääsi leikkimään lohikäärmeen päätä ja ottamaan kiinni pyrstöä.

B-ryhmä leikki ensimmäisenä Väriä. Aluksi lapsille selitettiin säännöt ja näytettiin, mikä on ison, normaalin ja pienen askeleen ero. Ohjaaja oli ensimmäisenä värien huutelija, jotta lapsille hahmottuisi leikin idea. Tämän jälkeen muutama lapsista pääsi olemaan värinä ohjaajan auttaessa. Ohjaaja tuki lasta kysymällä apukysymyksiä siitä, kuka liikkuu seuraavaksi sekä kuinka monta ja minkä kokoisia askelia. Ryhmän omat työntekijät auttoivat muita lapsia laskemaan liikuttavat askeleet. Alkuperäisen suunnitelman mukaan lapset olisivat ottaneet aina yhden askeleen kerrallaan askeleen koon vaihdellessa, mutta suunnitelmaa muutettiin leikin aikana. Loppujen lopuksi leikkiä leikittiin niin, että sekä askelien määrä että niiden koko vaihtelivat. Myös B-ryhmän oli tarkoitus leikkiä Lohikäärmeen pyrstöä, mutta Väri leikkimiseen meni niin kauan, että aika loppui kesken.

Ennalta sovitusti yhdistimme ryhmät viimeisen leikin ajaksi, sillä siihen tarvittiin enemmän osallistujia. Yhteinen leikki oli Peikkoleikki, johon sääntöjen kertomisen ja alueen rajaamisen jälkeen valitsimme neljä vapaaehtoista lasta peikoiksi. Ehdimme leikkiä leikkiä kaksi kertaa, jolloin useampi lapsista pääsi peikoksi ottamaan muita lapsia kiinni.

5.1.3 4-5-vuotiaat

Lapsiryhmän leikkituokio kesti 35 minuuttia eli hieman suunniteltua pidempään ja siihen osallistui 21 lasta. Myös tämä ryhmä oli jo valmiiksi jaettu kahteen ryhmään, joihin jakauduimme esittäytymisemme jälkeen. Puhumme ryhmistä C- ja D-ryhminä selkeyden vuoksi.

C-ryhmä leikki ensimmäisenä Lohikäärmeen pyrstö -leikkiä. Ohjeiden läpikäymisen jälkeen lapset muodostivat lohikäärmeen ja leikki alkoi. Leikkiä leikittiin jälleen niin kauan, että jo-

kainen lapsi pääsi lohikäärmeen pääksi. Toisena leikkinä leikittiin Mustekala-leikkiä. Sääntöjen kertomisen jälkeen vapaaehtoisista lapsista valittiin mustekala. Leikkiä leikittiin muutamia kertoja, jotta useampi lapsista pääsi mustekalaksi.

Tällä välin D-ryhmä leikki samoja leikkejä. Myös D-ryhmän lapset saivat kaikki olla lohikäärmeen päänä jahtaamassa pyrstöä. Mustekala-leikissä ohjaaja oli ensimmäinen jäänyt lasten toiveesta. Tämän jälkeen leikkiä leikittiin vielä niin, että lapset pääsivät olemaan ensimmäisinä mustekaloina.

Lopuksi ryhmät kisailivat yhdessä Pitkän pitkässä loikassa. Kävimme säännöt yhteisesti läpi, jonka jälkeen ryhmät muodostivat omat jononsa ja kisa alkoi. Kisa oli tasainen ja lopuksi katsoimme yhdessä kumpi ryhmä oli päässyt pidemmälle.

5.1.4 5-vuotiaat

Leikkituokio viisivuotiaille kesti 25 minuuttia, sillä pääsimme aloittamaan hieman myöhässä. Tuokioon osallistui kuusi lasta ja ryhmän pienen koon vuoksi leikitimme lapsia jumppasalissa. Ensimmäisenä leikimme Jäätäneitä hernepusseja, jossa hernepusseja kuljetettiin pään päällä eri tavoin liikkuen. Aluksi totuttelimme kuljettamaan hernepusseja kävelemällä normaalisti ympäri salia. Kun hernepusseiden kuljettaminen alkoi sujua, ohjeistimme lapsia liikkumaan eri tavoin, kuten varpaillaan, kyykyssä ja kävelemällä takaperin. Olimme itse mukana leikissä näyttämässä lapsille esimerkkiä.

Toisena leikkinä leikimme Solmua. Ensimmäisellä kierroksella toinen meistä toimi ratkaisijana ja toinen ohjasi lapsia muodostamaan solmun. Seuraavilla kierroksilla valitsimme yhden vapaaehtoisista lapsista ratkaisemaan solmua yhdessä ohjaajan kanssa. Miltein kaikki ehtivät toimimaan ratkaisijana ennen kuin vaihdoin leikkiä. Lopuksi leikimme vielä Peiliä, jossa peiliksi pääsivät ensin ne, jotka eivät ehtineet toimia ratkaisijoina Solmussa.

5.1.5 6-vuotiaat

Viimeisessä tuokiossa osallistujia oli 15 ja se kesti yli tunnin. Tuokion oli tarkoitus kestää tunnin, mutta lapset toivoivat lisää leikkejä. Leikkituokion jatkaminen sopi myös ryhmän työntekijälle. Mustekala oli tuokion ensimmäinen leikki ja sääntöjen kertauksen jälkeen valitsimme vapaaehtoisen mustekalaksi. Leikimme leikkiä useampaan kertaan, sillä lapset toivoivat niin.

Toinen leikkimme oli Paljonko kello on herra Susi. Kerroimme lapsille leikin säännöt, jonka jälkeen toinen meistä asettui herra Sudeksi ja toinen jäi lasten joukkoon. Lasten joukkoon jäänyt ohjaaja auttoi lapsia laskemaan oikean määrän askelia ja valvoi sääntöjen noudatta-

mista. Leikimme leikkiä muutamia kertoja ja ensimmäisen kierroksen jälkeen vapaaehtoiset lapset pääsivät esittämään herra Sutta.

Seuraavana leikimme Tervapataa. Muodostimme ensin piirin lasten kanssa, jonka jälkeen kerroimme säännöt. Samalla kun kerroimme sääntöjä, näytimme kuinka leikki käytännössä toimii. Ensimmäisellä kierroksella toinen meistä toimi kiertäjänä ja toinen jäi piiriin lasten kanssa. Tämän jälkeen leikki jatkui niin kauan, että kaikki pääsivät aktiivisesti osallistumaan siihen. Tervapadan jälkeen leikimme vielä lasten toiveesta muutamana kierroksena Peiliä, jonka aikana seurasimme leikkiä sivusta ja puutuimme sääntörikkomuksiin.

5.2 Toinen leikityspäivä

Kävimme tutustumassa toiseen yhteistyöpäiväkotiin maaliskuun 2017 alussa. Tällöin sovimme päiväkodin johtajan kanssa leikityspäivän ajankohdan ja päivän aikataulun. Lisäksi päiväkodin johtaja kertoi meille lapsiryhmien koot. Sovimme, että koko leikityspäivä pidetään ulkona päiväkodin pihalla.

Leikityspäivä pidettiin maaliskuun 2017 lopulla. Aloitimme ensimmäisen leikkituokion klo 8.50 ja viimeinen tuokiomme päättyi klo 12.50. Tuokioiden pituudet vaihtelivat 35 minuutista noin tuntiin. Suurimmassa osassa leikeistä toinen meistä ohjeisti lapsia ja toinen oli leikissä mukana.

5.2.1 3-vuotiaat

3-vuotiaiden tuokioon osallistui 14 lasta ja tuokio kesti 45 minuuttia. Ensimmäisenä leikimme Väriä, jonka aikana toinen meistä auttoi lapsia huutamaan värejä ja askelmääriä ja toinen avusti lapsia laskemaan askelia. Muutimme leikin sääntöjä siten, että otimme vain yhden kokoisia askelia. Toisena leikimme Peikkoleikkiä, jota varten rajasimme sopivan kokoisen leikkialueen ja puimme valituille peikoille liivit päälle. Leikimme leikkiä useamman kerran, jotta mahdollisimman moni halukas pääsi peikoksi. Viimeisenä leikimme Mustekalaa, jossa toinen meistä toimi mustekalana ja toinen avusti lapsia. Emme ehtineet leikkiä leikkiä loppuun, sillä tuokiolle varattu aika loppui kesken.

5.2.2 4-vuotiaat

4-vuotiaiden lasten leikkituokio kesti 35 minuuttia ja siihen osallistui 10 lasta. Ensimmäisenä leikimme Tahmeat popcornit -leikkiä. Alueen rajaamisen jälkeen kerroimme säännöt ja aloitimme leikin. Ryhmän pienen koon vuoksi osallistuimme molemmat leikkimiseen. Toisena leikimme Peikkoleikkiä, jossa edellisen ryhmän tapaan rajasimme sopivan kokoisen alueen ja annoimme valituille peikoille liivit.

Kolmantena leikkinä leikimme Pohjatuuli ja etelätuuli puhaltavat -leikkiä, johon käytimme samaa rajattua aluetta kuin edelliseen leikkiin. Leikin aikana toimimme molemmat ohjaajina ohjeistaen leikkiä ja rajaamalla aluetta. Viimeisenä leikimme vielä Banaanihippaa, jonka aikana toinen meistä ohjeisti lapsia ja toinen osallistui leikkiin.

5.2.3 5-vuotiaat

Viisivuotiaiden leikkituokioon osallistui yhdeksän lasta ja se kesti 40 minuuttia. Ensimmäisenä leikimme Hura hura häitä. Valitsimme kaksi vapaaehtoista portiksi ja heidän sovittua omat sanansa aloitimme leikin. Kerroimme sääntöjä leikin edetessä siten, että toinen meistä ohjeisti porttina toimivia lapsia ja toinen muita lapsia. Leikimme leikkiä muutamia kertoja.

Toisena leikimme Askelnaattaa, johon sääntöjen kertomisen jälkeen osallistuimme molemmat. Muutimme leikkiä siten, että otimme vain yhden kokoisia askelia. Viimeisenä leikimme Ketjuhippaa, jota varten rajasimme sopivan kokoisen alueen. Toimimme aluksi pelkkinä ohjaajina ohjaten leikkiä, mutta lopussa toinen meistä liittyi leikkiin mukaan. Loppujen lopuksi leikki jäi kesken, sillä kaksi viimeistä kiinni otettavaa eivät jaksaneet enää juosta.

5.2.4 6-vuotiaat

Viimeisenä vuorossa olivat esikoululaiset, joita osallistui tuokioon 10 sen kestäessä 55 minuuttia. Aloitimme tuokion leikkimällä Paljonko kello on herra Susi -leikkiä. Muutimme leikin sääntöjä siten, että kellonaikoja huudetaan yhden ja 12:n väliltä. Leikissä toinen meistä toimi herra Sutena toisen ohjatessa lapsia.

Seuraavaksi leikimme Tervapataa. Aluksi muodostimme piirin, jonka jälkeen aloitimme leikin kertoen samalla sääntöjä. Toinen meistä toimi ensin kiertäjänä, jonka jälkeen jatkoimme leikkiä usean kierroksen ajan. Tervapadan jälkeen leikimme Polttopalloa, jota varten rajasimme sopivan kokoisen ympyrän. Valitsimme lasten joukosta vapaaehtoisen polttajan, jota toinen meistä avusti toisen osallistuessa leikkiin. Leikimme leikin loppuun asti, jonka jälkeen leikimme vielä hetken Ketjuhippaa.

6 Toiminnan arviointi

Tässä kappaleessa arvioimme toimintaa eli leikityspäiviä. Arviointimenetelminä käytimme havainnointia ja lapsilta sekä työntekijöiltä kerättyä palautetta. Keräsimme palautteen lapsilta suullisesti kunkin leikitystuokion jälkeen. Kysyimme lapsilta heidän tuntemuksiaan leikkimisestä sekä mielipiteitä leikeistä. Työntekijöiltä keräsimme palautteen etukäteen valmistellulla kyselylomakkeella. Kyselylomakkeella työntekijät vastasivat väittämiin leikkituokioista asteikolla 1-5 (1= täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä) sekä avoimiin kysymyksiin koskien kehitystarpeita.

Havainnointitapoina käytimme sekä tarkkailevaa että osallistuvaa havainnointia. Etukäteen sopimiamme havainnoinnin kohteita olivat lasten innostus leikkeihin, mielenkiinnon säilyminen sekä ohjeiden ymmärtäminen. Lisäksi havainnoimme spontaaneja reaktioita ja muita yllättäviä tilanteita. Näitä asioita havainnoimalla saimme selville olimmeko valinneet lasten ikätasolle sopivia leikkejä ja oliko leikkituokio lapsille sopivan pituinen. Omien havaintojemme ohella tuomme esiin mielipiteitämme leikkituokioihin liittyvistä onnistumisista ja haasteista.

6.1 Ensimmäinen leikityspäivä

Yhteistyö päiväkodin kanssa sujui jouhevasti sekä vuorovaikutus päiväkodin johtajan kanssa oli onnistunutta ja riittävää. Saimme toteutettua leikityspäivän suunnitellusti siten, että kaikki ryhmät pääsivät osallistumaan leikityksiin aikataulun mukaisesti. Työntekijät ottivat meidät hyvin vastaan ja vaikuttivat kiinnostuneilta toiminnastamme. He olivat aktiivisesti mukana leikkituokioissa ja auttoivat tarvittaessa.

Kaikki leikkituokiot sujuivat mielestämme hyvin ja toimintaa oli riittävästi. Osalla ryhmistä leikkituokioon varattu aika oli liian lyhyt, jolloin osa suunnitelluista leikeistä jäi leikkimättä. Myös lapsilla olisi ollut intoa leikkiä paljon pidempään, kuin mihin aikataulu antoi myöden. Tämä korostui erityisesti vanhemmilla lapsilla.

6.1.1 Leikkien toimivuus

Alle 3-vuotiaiden ryhmässä lapset innostuivat leikeistä vaihtelevasti. Alussa lasten innostukseen vaikutti vieraiden aikuisten läsnäolo, joka näyttäytyi lapsissa ihmettelynä ja leikkien sivusta seuraamisena. Huomasimme myös osan leikeistä olevan innostavampia kuin toisten. Karhu nukkuu -leikki oli lapsille jännittävä ja mielekäs, ja sen aikana kuului paljon riemukkaita kiljahduksia. Sen sijaan Aurinko ja peikot ei innostanut lapsia samalla tavalla. Leipuri Hiiva oli lapsille tuttu laululeikki ja se vaikutti varmasti osaltaan positiivisesti lasten innostukseen. Mielenkiinnon säilyminen oli suoraan yhteydessä innostukseen, sillä lasten mielenkiinto säilyi pidempään niiden leikkien kohdalla, joista he olivat innostuneita. Tuokion leikit vastasivat työntekijöiltä saadun palautteen mukaan täysin lapsiryhmän ikätasoa ja tuokio oli lapsille mieluisa. Alle 3-vuotiailta oli vaikea saada palautetta leikkituokion päätteeksi, jonka vuoksi olimme pääasiassa omien havaintojemme varassa. Kysyttäessä lapset eivät osanneet sanoa, millaista leikkiminen oli, mutta kysyttäessä oliko kivaa, he vastasivat myöntävästi. Lasten spontaani nauru ja hymy kuitenkin vahvistivat meille, että leikkiminen oli lapsista hauskaa.

3-4-vuotiaiden ryhmän lapset olivat innostuneita ja kiinnostuneita leikeistä tuokion alusta asti. A-ryhmän lapset osallistuivat innokkaasti sekä heille jo ennestään tuttuun Peili-leikkiin

että vielä tuntemattomaan Lohikäärmeen pyrstö -leikkiin. B-ryhmän lapset innostuivat Väri-leikistä niin, että ohjaaja päätti jättää Lohikäärmeen pyrstö -leikin kokonaan pois. Väri-leikissä tarkoituksena oli kulkea erikokoisia askeleita vain yksi askel kerrallaan, mutta leikin aikana ilmeni, että se ei ollut tarpeeksi haastavaa lasten taitotasoon nähden. Tämän vuoksi leikkiä muutettiin lennossa niin, että askelia voitiin ottaa useampia. Askeliin määrän laskemisen sijaan hankalaksi osoittautui askeliin erilaisten kokojen hahmottaminen. Yhteisesti leikitty Peikkoleikki oli myös lapsille mieluista. Leikeissä riitti vauhtia, joten kaikkien lasten mielenkiinto säilyi koko leikkituokion ajan. Omien havaintojemme perusteella lapset ymmärsivät säännöt hyvin. Tuokion onnistumisina näemme lapsille mielekkäiden leikkien valinnan ja lapsista huokuvan innostuksen. Työntekijöiltä saadun palautteen mukaan tuokio oli lapsille erittäin mieluinen ja tuokion pituus oli sopiva. Leikit vastasivat heidän mielestään yleisesti lapsiryhmän ikätasoa, vaikka Väri-leikki olikin heidän mukaansa lapsille hieman haasteellinen, sen ollessa heille täysin uusi leikki. Lapset kertoivat, että leikkiminen oli kivaa ja tuntui hyvältä. Heidän mukaansa erityisesti Peikkoleikki ja Väri olivat kivoja. Lapset eivät osanneet nimetä mitään leikkiä epämieluisaksi, mutta osa kertoi Lohikäärmeen pyrstön olleen vaikea. Lasten antama palaute tuki omia havaintojamme koko leikkituokion mieluisuudesta. Lapset olivat sanoneet leikkituokiosta oman ryhmänsä työntekijöille seuraavaa: ”Peikkoleikki oli kivaa, uudesta!” ja ”Mä tykkäsin niistä täteistä.”

4-5-vuotiaiden ryhmässä lapset olivat innoissaan leikeistä. He kuuntelivat ohjeita tarkkaavaisesti ja ymmärsivät niitä hyvin. C-ryhmässä lapset suhtautuivat Lohikäärmeen pyrstö -leikkiin vaihtelevasti osan ollessa hyvin innoissaan siitä ja osan suhtautuessa leikkiin nihkeästi. D-ryhmän lapset olivat kiinnostuneita Lohikäärmeen pyrstöstä, mutta lähinnä leikki yllytti lapsia riehumaan. Mustekala-leikissä molempien pienryhmien lasten oli vaikea jäädä paikoilleen jäätynään kiinni, mutta ohjaajan näyttäessä mallia paikallaan pysymisestä, asia konkretisoitui myös lapsille. Yhdessä kisattu Pitkän pitkä loikka innosti lapset kisailemaan ryhminä toisiaan vastaan. Työntekijöiltä saadun palautteen mukaan leikkituokio oli lapsille mieluinen. Palautteessa kiitettiin erityisesti hyvin valituista leikeistä, joihin kaikki pystyivät osallistumaan. Lapset kertoivat, että leikkiminen oli heistä kivaa. Suosikkileikkinä mainittiin yksimielisesti Mustekala. Useimpien lasten mielestä mikään leikki ei ollut vaikea, mutta osan mielestä Lohikäärmeen pyrstö oli vaikea leikki. Kysyttäessä lapsilta he eivät osanneet nimetä mitään leikkiä epämieluisaksi. Lasten palaute vastasi omia havaintojamme leikkituokion kulusta.

Viisivuotiaat lapset osoittivat innostusta koko tuokion ajan kyselemällä seuraavaksi ohjelmassa olevia leikkejä. Jäätyneet hernelussit -leikissä lasten mielenkiinto ei säilynyt loppuun asti, sillä leikimme leikkiä liian pitkään. Solmu oli lapsille uusi leikki, josta he innostuivat todella paljon. He hahmottivat solmun muodostamisen ja ratkaisemisen hyvin, joka osoitti leikin olevan ikätasoinen. Lapset jaksoivat leikkiä leikkiä pitkään, jonka vuoksi viimeiselle leikille ei jäänyt kovin paljoa aikaa. Ehdimme kuitenkin lopuksi leikkiä muutaman kierroksen Peili-

leikkiä, mutta siitä ei innostuttu yhtä paljon kuin Solmusta. Mielestämme innostuksen puute saattoi johtua siitä, että Peili oli heille jo ennestään hyvin tuttu leikki. Viisivuotiaat kertoivat innokkaasti palautetta leikkituokiosta. Ehdottomana suosikkileikkinä mainittiin Solmu, josta kaikki lapset pitivät. Lapset olivat myös yksimielisesti sitä mieltä, että Jäätynet hernepusstit oli vaikea leikki. Kävimme lyhyesti lasten kanssa keskustelua siitä, miksi leikki oli vaikea. Vaikeudeksi mainittiin liian liukkaat hernepusstit, jotka eivät pysyneet päälle. Viisivuotiaiden kanssa käyty palautehetki oli erilainen muihin verrattuna, sillä ryhmän pienen koon vuoksi meillä oli aikaa kysyä erikseen jokaisen lapsen mielipidettä.

Esikoululaiset olivat muiden lasten tapaan hyvin innostuneita leikkituokiosta. Lapset omaksuivat leikit nopeasti ja kaikki jaksoivat osallistua leikkeihin. Paljonko kello on herra Susi oli osalle tuttu leikki. Haasteena leikissä oli lasten malttamattomuus. Aina kiinni otettavat lapset eivät jaksaneet odottaa Susien ”ruoka-aika”-huutoa, vaan lähtivät juoksemaan karkuun liian aikaisin. Myöskään Sudet eivät aina malttaneet huutaa ennen kuin lähtivät jahtaamaan lapsia. Lisähaastetta leikkiin toi vielä se, että kaikki kiinni jääneet lapset halusivat huutaa kellon-aikoja, josta seurasi toisten päälle huutamista. Tervapata oli kaikille uusi leikki, mutta lapset ymmärsivät säännöt hyvin. Varsinaisen leikkituokiolle varatun ajan jälkeen leikimme vielä lasten toiveesta Peiliä. Huomasimme kuitenkin Peilin aikana, että lapset olivat leikkineet jo tarpeeksi pitkään, sillä useimpien keskittyminen ei enää riittänyt. Esikoululaiset kertoivat pitäneensä leikkimisestä ja se näkyi ryhmästä selkeästi innokkaana osallistumisena leikkeihin. Mieluisimmiksi leikeiksi mainittiin Tervapata ja Paljonko kello on herra Susi. Lasten mielestä mikään leikki ei ollut vaikea, eivätkä he myöskään osanneet nimetä epämieluisaa leikkiä.

6.1.2 Ohjausprosessin arviointi

Työntekijöiden palaute alle 3-vuotiaiden ryhmän leikkituokiosta oli positiivinen. Tuokion olisi toivottu olevan hieman pidempi, jolloin olisimme voineet tutustua lapsiin ennen leikkien alkua. Palautteen mukaan jatkossa tulisi kiinnittää huomiota lapsiryhmään tutustumiseen ennen toiminnan alkua, jotta varsinkin pienet lapset eivät ujostelisi ja heitä olisi helpompi ohjata. Mielestämme tekemämme sääntömuutos Aurinko ja peikot -leikkiin teki siitä passiivisemmän vaikuttaen lasten mielenkiintoon leikkiä kohtaan. Huomasimme myös leikkivämme sitä liian kauan, joka osaltaan vaikutti mielenkiinnon säilymiseen. Pienet lapset oppivat parhaiten mallista jäljittelemällä useiden toistojen kautta, jonka vuoksi sääntöjä kerrottiin leikin aikana (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen 2002, 206-207).

3-4-vuotiaiden ryhmän leikkituokiosta saamamme työntekijöiden palaute oli positiivista. Työntekijöiltä saadusta palautteesta riippumatta olemme sitä mieltä, että tuokioon käytettävä aika loppui kesken. Toisaalta vain pienikin pidennys leikkiaikaan olisi voinut olla riittävä, jolloin leikkimiselle olisi ollut enemmän aikaa, mutta lasten mielenkiinto ei olisi ehtinyt kadota. Koimme ajan rajallisuuden haasteeksi, sillä lyhyt tuokio aiheutti meille kiireen tunteen.

Työntekijöiden mukaan leikit 4-5-vuotiaille oli suunniteltu vastaamaan lapsiryhmän ikätasoa ja tuokion pituus oli sopiva. Tiukan aikataulun vuoksi kävimme Pitkän pitkän loikan säännöt hieman liian nopeasti läpi, jonka vuoksi kaikki lapset eivät tuntuneet ymmärtävän niitä. Ohjasimme kuitenkin lapsia läpi kisan ja se onnistui hyvin. Onnistumiseksi koemme sen, että toistojen jälkeen lapset omaksuivat Mustekala-leikin heille ennestään tuntemattomat säännöt. Ajan vähäisyys tuotti taas haasteita tuokiolle.

Palautteen mukaan viisivuotiaiden tuokion leikit vastasivat täysin lapsiryhmän ikätasoa ja tuokio oli lapsille erittäin mieluinen. Työntekijöiden mielestä tuokio oli sopivan pituinen, mutta itse olemme eri mieltä. Mielestämme lapsista näkyi selkeästi, että he olisivat halunneet ja jaksaneet vielä leikkiä. Työntekijöiden antama palaute kuitenkin tuki omia havaintojamme siitä, että leikimme Jäätäneitä hernesuseja liian pitkään, jolloin lasten keskittyminen kärsi. Leikkituokion onnistumisesta kertoo mielestämme lapsista selvästi näkynyt innostus. Sen sijaan tämänkin ryhmän kanssa leikkituokiolle varattu liian lyhyt aika harmitti.

Esikoululaisten työntekijöiltä saadun palautteen mukaan leikit olivat lasten ikätasolle sopivia. Säännöt kerrottiin selkeästi ja lapset innostuivat tuokion leikeistä. Saimme työntekijöiltä erityisesti kiitosta hyvin valituista leikeistä. Palautteesta nousi esiin, että sääntöjen noudattamatta jättämiseen tulee puuttua jämäkästi, vaikka lapset eivät olekaan tuttuja. Paljonko kello on herra Susi -leikin säännöissä kerroimme aluksi, että kellonaikoja huudetaan yhden ja kymmenen väliltä, mutta leikin aikana lapset huusivat paljon myös tätä suurempia numeroita. Mielestämme tämä saattoi johtua siitä, että kellotaulussa on myös numerot 11 ja 12, ja Suomessa kello voi olla iltapäivällä esimerkiksi 15 tai 18. Jäimme miettimään, hämäsikö asettamamme rajoitus lapsia, jonka vuoksi huudettiin myös isompia numeroita.

6.2 Kehitystarpeet

Ensimmäisen leikityspäivän jälkeen kokosimme toiminnalle kehitystarpeita, jotka tulee ottaa huomioon toista leikityspäivää suunniteltaessa. Toisessa yhteistyöpäiväkodissa lapsiryhmiä oli enemmän, jonka vuoksi leikitysryhmien kokoonpanoja täytyi suunnitella tarkemmin. Ensimmäisenä leikityspäivänä huomasimme alle kolmevuotiaiden kanssa tiettyjä haasteita, joten päätimme, ettemme toisena leikityspäivänä leikitä pienten lasten ryhmiä. Haasteina koimme ikätasoisten leikkien keksimisen vaikeuden, sillä pienten lasten ryhmässä lasten kehitystaso vaihtelee hurjasti. Vaikeutta pienten lasten leikitykseen tuo myös se, mikäli kaikki ryhmästä eivät kävele.

Suurimpana kehityskohteena näimme aikatauluttamisen. Puolen tunnin mittaiset leikkituokiot olivat liian lyhyitä, sillä päiväkotikäisille lapsille leikkiminen on mieluisaa. Oman näkemyksemme mukaan 40-45 minuutin mittaiset leikkituokiot olisivat sopivan mittaisia 3-5-vuotiaille

ja tunnin mittainen tuokio olisi sopiva esikouluikäisille lapsille. Kun tuokioiden pituutta lisätään, jää enemmän aikaa ohjeiden läpikäymiseen ja sen varmistamiseen, että kaikki ovat ymmärtäneet säännöt. Myös kokemamme kiireen tunne helpottuisi.

Työntekijöiden antamasta palautteesta nousi esiin, että äänen käyttöön tulisi jatkossa kiinnittää huomiota. Omasta mielestämme äänenvoimakkuus ei ollut kummallakaan ongelmana, vaan äänien sekoittuminen leikitettäessä pienryhmiä. Leikitimme pienryhmiä liian lähellä toisiaan, jolloin esimerkiksi sääntöjen läpikäymisessä toisen ryhmän ohjaajan ääni saattoi häiritä lapsia. Toisen leikityspäivän aikana kiinnitimme huomiota siihen, että mahdolliset pienryhmät olivat tarpeeksi kaukana toisistaan.

Tekemämme sääntömuutos Aurinko ja peikot -leikkiin ei ollut mielestämme onnistunut. Leikistä tuli sääntömuutoksen myötä passiivinen, jolloin lapset eivät jaksaneet innostua siitä. Koimme, että kyykkyn meneminen piiloutumisen sijaan oli lapsista tylsää. Kyseistä leikkiä leikitettäessä on syytä kiinnittää huomiota leikkiympäristöön, jotta se tarjoaa sopivia piilopaikkoja.

Lapset pitivät Väri-leikistä, mutta siihen on syytä tehdä muutoksia tulevaisuuden varalta. 3-4-vuotiaille lapsille oli hankalaa hahmottaa eri kokoisten askelien eroja, jonka vuoksi jatkossa keskityimme vain askelien määrään. Mahdollisesti tätä vanhempien lasten kanssa voisi kokeilla vaihtelevan askelmäärän lisäksi eri kokoisten askelien ottamista.

Lohikäärmeen pyrstö -leikki ei mielestämme juuri toiminut päiväkotikäisillä. Pienempien lasten oli vaikea pitää edessä olevasta kiinni paksujen käsineiden takia. Lasten oli myös vaikea hahmottaa, että lohikäärmeen pyrstön täytyy yrittää päästä karkuun päältä, jotta lapset eivät vain pyöri piirissä.

Saimme Peikkoleikkiin kehitysehdotuksen päiväkodin henkilökunnalta. Leikki olisi lapsille helppo hahmottaa, jos peikoilla olisi liivit päällä. Näin lapset muistaisivat, ketkä ovat peikkoja, eivätkä peikot yrittäisi ottaa toisiaan kiinni.

Jäätäneet hernepussit -leikkiä leikimme liian kauan, jolloin lasten mielenkiinto lopahti. Jatkossa liikkumistapoja voisi vaihtaa nopeammin, jolloin lapset eivät ehdi kyllästyä. Toisaalta leikki sopisi mielestämme paremmin päiväkodin arkeen esimerkiksi jumppaan motoriseksi harjoitukseksi, kuin tämältyyppiseen leikkituokioon.

Paljonko kello on herra Susi -leikkiin meille tuli mieleen monia kehitysehdotuksia. Ensimmäisenä leikityspäivänä leikin haasteina olivat kellonaikojen hahmottaminen ja malttamattomuus. Jatkossa herra Susi voisi huutaa kellonaikoja yhden ja kahdentoista väliltä, jotta kaikki

kellotaulun numerot olisivat käytössä. Jatkossa täytyy myös tehdä lapsille selväksi se, kuka kellonaikoja huutaa. Se voisi olla koko leikin ajan esimerkiksi alussa valittu herra Susi, jolloin huutajasta ei jää epäselvyyttä. Koko leikin ajan pitää painottaa, että kukaan ei saa lähteä juoksemaan ennen kuin herra Susi on huutanut ”ruoka-aika”.

Jäimme myös pohtimaan, kannattaako Peili-leikin tapaisia lapsien yleisesti osaamia leikkejä valita leikkituokioihin. Toisaalta on kiva leikkiä tuttuja leikkejä, mutta olisi ehkä tarkoituksenmukaisempaa, jos päiväkodit saisivat mahdollisimman monta uutta leikkiä käyttöönsä. Toista leikityspäivää suunniteltaessa kiinnitimme enemmän huomiota leikkien valintaan.

6.3 Toinen leikityspäivä

Yhteistyö päiväkodin johtajan kanssa sujui riittävän hyvin. Leikityspäivä toteutui suunnitellusti ja aikataulun mukaisesti. Työntekijöiden suhtautuminen meihin oli positiivista ja he vaikuttivat olevan kiinnostuneita toiminnastamme. He olivat vaihteveasti mukana leikkituokioissa, mutta auttoivat lasten ohjeistamisessa tarvittaessa. Leikityspäivä sujui mielestämme kokonaisuudessaan hyvin.

Ensimmäisestä leikityspäivästä saadun palautteen sekä omien havaintojemme pohjalta muokasimme toimintaamme toisena leikityspäivänä. Päätimme ohjata kaikkia lapsiryhmiä yhdessä, vaikka ensitietojen mukaan ryhmät olisivatkin olleet suuria. Teimme tämän päätöksen, sillä kahdestaan ohjatessa toinen voi keskittyä lasten havainnointiin toisen ohjeistaessa lapsia. Loppujen lopuksi tämä ratkaisu oli hyvä, sillä kaikki lapsiryhmät olivat huomattavasti pienempiä kuin meille alun perin kerrottiin. Pidensimme myös tuokioiden kestoa, sillä ensimmäisenä leikityspäivänä päällimmäisenä tunteena oli usein kiire.

Toisessa yhteistyöpäiväkodissa lapsiryhmiä oli liian monta, jotta olisimme ehtineet leikittää kaikkia. Tämän vuoksi jouduimme jättämään muutaman ryhmän pois leikityspäivän ohjelmasta. Päädyimme jättämään pienimpien lasten ryhmät pois, sillä ensimmäisenä leikityspäivänä kohtasimme juuri alle kolmivuotiaiden kanssa erityisiä haasteita.

6.3.1 Leikkien toimivuus

Kolmivuotiaiden lasten tuokion aivan alussa kaikki lapset osoittivat kiinnostusta tuokiota kohtaan, mutta osalla lapsista mielenkiinto herpaantui heti ensimmäisen leikin alussa. Väri-leikissä osoittautui, että sekä värien löytäminen omista vaatteista että askelien laskeminen oli lapsille vaikeaa aikuisten ohjauksesta huolimatta. Ensimmäisenä leikityspäivänä leikissä oli mukana myös neljävuotiaita, joten jäimme miettimään johtiko vanhempien lasten puuttuminen osaltaan näihin vaikeuksiin. Mustekala-leikki oli lapsille selvästi liian vaikea. Lapset eivät halunneet kiinni jäätyään jäädä paikoilleen, vaan jatkoivat leikkiä kuin mitään ei olisi tapah-

tunut. Lopetimme leikin lopulta kesken, sillä sen leikkiminen ei onnistunut. Työntekijät kokivat leikit hyväksi, joskin vielä haastaviksi kolmivuotiaille lapsille. Yhdymme tähän mielipiteeseen, sillä leikkituokion aikana oli selvästi havaittavissa, etteivät lapset ymmärtäneet kaikkien leikkien sääntöjä. Lapset kertoivat, että leikkimisestä tuli hyvä mieli ja he kertoivat kivoiksi leikeiksi Värin ja Peikkoleikin sekä epämieluisiksi leikeiksi Mustekalan ja Peikkoleikin. Peikkoleikki mainittiin kysyttäessä myös vaikeaksi. Yritimme kysyä, miksi Peikkoleikki oli lasten mielestä vaikea, mutta he eivät osanneet sanoa. Lasten antama palaute vastasi omia havaintojamme tuokiosta, sillä lapset olivat kiinnostuneita eri leikeistä.

4-vuotiaiden tuokiossa kaikki lapset olivat alusta saakka kiinnostuneita toiminnasta. Leikit olivat heille uusia, mutta he ymmärsivät säännöt hyvin ja pääsimme nopeasti leikkimään. Lapset pitivät Tahmeat popcornit -leikistä ja pomppiminen tuntui olevan heistä hauskaa. Peikkoleikki vaikutti olevan lasten mielestä hauskaa ja he jaksoivat leikkiä sitä useamman kierroksen. Lapset myös ymmärsivät kiinni ottamisen idean, mutta kaikki lapset eivät kiinni jäätyään lähteneet vapaaehtoisesti peikon mukaan. Pohjatuuli ja etelätuuli puhaltavat sujui hyvin ja lapset tuntuivat pitävän leikistä, sillä lopettaessamme leikin he olisivat halunneet vielä jatkaa. Kaiken kaikkiaan tuokion pituus oli mielestämme hyvä ja leikit olivat lapsille sopivia. 4-vuotiaiden mielestä leikkiminen oli kivaa ja leikkiessä tuli kuuma ja hiki. Kivoiksi leikeiksi mainittiin erityisesti hipat ja Peikkoleikki, mutta joidenkin lasten mielestä kaikki leikit olivat kivoja. Epämieluisiksi leikeiksi mainittiin Tahmeat popcornit sekä Pohjatuuli ja etelätuuli puhaltavat. Lapset mainitsivat vaikeaksi leikiksi Peikkoleikin. Eräs lapsi mainitsi myös hippaleikit vaikeiksi. Lasten antama palaute vastasi omia havaintojamme, sillä lapset näyttivät meidän mielestämme nauttivan juuri hippaleikeistä.

5-vuotiaat lapset olivat innokkaasti mukana koko leikityksen ajan ja näyttivät nauttivan leikkimisestä. Tuokion pituus oli mielestämme sopiva, sillä ehdimme hyvin leikkiä suunniteltuja leikkejä. Viisivuotiaat ymmärsivät leikkien säännöt hyvin, jolloin leikkimiseen jäi hyvin aikaa. Hura hura häitä tuntui olevan lapsille erityisen mieluisa, vaikka uutena leikkinä sen sääntöjä olikin varmasti ensin vaikea ymmärtää. Lapset pitivät Askelnaatta-leikistä ja erityisen hauskaa heistä oli saada huutaa numeroita. Ketjuhippa nauratti lapsia, erityisesti silloin, kun ketju katkesi ja lapset kaatuivat maahan. Haastetta ketjussa pysymiseen toi lasten paksut hanskat. 5-vuotiaat lapset olivat antamansa palautteen mukaan erittäin tyytyväisiä leikkituokioon. Heidän mielestään leikkiminen oli kivaa. Lasten mielestään kivoin leikki oli Hura hura häitä, jonka he mainitsivat olevan tosi hauska. Kivaksi leikiksi mainittiin myös Askelnaatta, ja muutamat lapset sanoivat kaikkien leikkien olleen kivoja. Epämieluisia tai vaikeita leikkejä lapset eivät osanneet mainita.

Esikoululaisten ryhmässä kaikki olivat innoissaan mukana leikkituokiossa ja sen aikana näkyi paljon iloisia ilmeitä. Tuokio oli mielestämme hiukan liian pitkä, sillä innostuksesta huolimatt-

ta osa lapsista ei jaksanut enää keskittyä viimeiseen leikkiin. Paljonko kello on herra Susi sujui muuten hyvin, mutta lapset eivät halunneet ottaa kunnon askelia, sillä he eivät halunneet jäädä kiinni. Tervapadassa lapset ymmärsivät leikin idean hyvin ja osa sanoikin sen olevan tuttu leikki. Polttopallo oli lapsille tuttu leikki, mutta loppujen lopuksi se ei innostanut lapsia. He eivät malttaneet odottaa omaa vuoroaan polttajina ja pyörivät pitkin pelialuetta. Jälkeen päin mietimme, olisiko aikuinen ollut oikea vaihtoehto ensimmäiseksi polttajaksi. Ketjuhipassa lasten oli vaikea liikkua ketjumuodostelmassa, jolloin lapset pyörivät lähinnä ympyrää. Yleisesti ottaen lapset ymmärsivät leikkien säännöt hyvin, vaikka ryhmässä oli useita haastavia lapsia. Esikoululaisten mielestä oli kivaa leikkiä. He mainitsivat kivoiksi leikeiksi Paljonko kello on herra Suden ja Ketjuhipan. Polttopallo ei ollut lasten mukaan mieluinen leikki ja se mainittiin myös vaikeaksi leikiksi. Palautetuokio jäi hyvin lyhyeksi, sillä lapset eivät jaksaneet enää kiinnostua palautteen antamisesta leikkituokion päätteeksi. Tämä myös tuki havaintojamme siitä, että leikkituokio oli lapsille liian pitkä.

6.3.2 Ohjausprosessin arviointi

Palautteen mukaan 3-vuotiaiden tuokio oli lapsille mieluinen, leikit vastasivat lapsiryhmän ikätasoa ja tuokion pituus oli lapsille sopiva. Työntekijöiden mielestä huomioimme hyvin lasten jaksamisen vaihtamalla leikkiä tarpeeksi usein. Väri-leikissä muutimme leikin sääntöjä helpommiksi kokoamiemme kehitystarpeiden pohjalta. Leikissä ei otettu kuin yhden kokoisia askelia, jotta lapset hahmottaisivat ne paremmin ja voisivat keskittyä askelien laskemiseen. Peikkoleikkiin otimme käyttöön liivit aiemmin saadun palautteen mukaisesti ja tämä helpotti lasten toimintaa. Teimme leikkialueen rajat vain muutamasta tötteröstä, jonka vuoksi lasten oli hyvin hankala hahmottaa leikkialuetta. Tämän vuoksi aikuiset seisoivat alueen reunoilla ja ohjeistivat lapsia jatkuvasti.

Saimme 4-vuotiaiden lasten ryhmän työntekijöiltä erittäin hyvää palautetta. Palautteen mukaan koko leikkituokio sujui erinomaisesti. Rajasimme tällä kertaa leikkituokion aikana aluetta useammilla tötteröillä, jolloin lapsien oli helpompi hahmottaa leikkialue. Peikkoleikissä jouduimme puuttumaan tilanteisiin, joissa lapset eivät halunneet kiinni jäätyään lähteä peikkojen mukaan. Tämän jälkeen tilanteet ratkesivat ja leikki jatkui.

Työntekijöiltä saadun palautteen mukaan 5-vuotiaiden leikkituokion leikit vastasivat hyvin lapsiryhmän ikätasoa. Palautteen mukaan tuokio oli lapsille erittäin mieluinen ja sen pituus oli sopiva, vaikka lapset olisivat halunneet ja jaksaneet leikkiä pidempäänkin. Työntekijöiden mielestä oli hyvä, että kerroimme sääntöjä leikin lomassa, jolloin lasten oli helpompi hahmottaa leikin kulku. Helpotimme Hura hura häitä -leikin leikkimistä siten, että toinen meistä ohjeisti porttina toimivia lapsia ja toinen niitä, jotka kulkivat portista. Toisella kierroksella lapset nauttivat siitä, kun toinen meistä liittyi leikkiin mukaan. Tässä näkyy mielestämme hyvin

kahdestaan ohjaamisen etu, kun toisen ohjeistaessa toinen voi liittyä lasten joukkoon leikkimään.

Työntekijöiden palaute esikoululaisten leikkituokiosta oli hyvää. Palautteen mukaan tuokio oli lapsille mieluinen. Leikit olivat työntekijöiden mukaan hyviä ja ne vastasivat lapsiryhmän ikätasoa. Työntekijät kehottivat palautteessaan kiinnittämään huomiota leikkituokion pituuteen ja yhdelle leikille varattuun aikaan.

6.4 Yhteenveto

Ensimmäisen leikityspäivän jälkeen jäimme pohtimaan, kuinka hyvin perinneleikit ylipäättään soveltuvat aivan pienille lapsille. Perinneleikit koostuvat suuressa määrin hippa- ja juoksu-leikeistä, jotka ovat pienille lapsille haastavia. Toisaalta kuitenkin perinteiset laululeikit sopivat pienille lapsille hyvin, kunhan ne ovat tarpeeksi aktiivisia. Tuokiota suunniteltaessa on myös hyvä kiinnittää huomiota vuodenaikaan. Paksut talvivaatteet vaikeuttavat lasten liikkumista entisestään, joten talvella pienimpien lasten leikitykset olisi hyvä mahdollisuuksien mukaan pitää sisätiloissa.

Mikäli pieniä lapsia halutaan leikittää, tulisi alussa varata aikaa lapsiin tutustumiseen. Tällöin lasten ohjaaminen olisi helpompaa, eivätkä he ujostelisi niin paljoa. Tämä asia nousi esille ensimmäisenä leikityspäivänä saadusta palautteesta. Mielestämme asia pätee kaiken ikäisiin lapsiin. Koemme, että ohjaaminen olisi ollut helpompaa, jos olisimme tienneet edes muutamman lapsen nimen. Toisaalta nimien opettelu lyhyen tuokion aikana on lähes mahdotonta. Alle 3-vuotiaiden lasten leikissä aikuisella on tärkeä rooli arempien lasten kannustajana sekä tukena ja turvana (Mikkola & Nivalainen 2009). Leikin turvaajan roolilla on mahdollisuus onnistua, jos aikuinen luo kontaktia lapsiin ennen toiminnan alkua.

Kahden leikityspäivän perusteella koemme, että 40-45 minuutin mittainen leikkituokio oli sopivan mittainen päiväkotikäisille lapsille. Tällöin sääntöjen kertomiselle jäi riittävästi aikaa ja lasten mielenkiinto säilyi. Tätä pidempien tuokioiden loppupuolella lasten keskittyminen siirtyi helposti muihin asioihin. Myös työntekijät nostivat antamassaan palautteessa esille, että on tärkeää lopettaa leikkiminen, kun lasten mielenkiinto siihen herpaantuu.

Saimme opinnäytetyöprosessin lopuksi Perinneleikit ry:ltä hyvän idea leikkituokion leikkien valintaan. Leikkituokion rakenne voi rakentua esimerkiksi niin, että leikit siirtyvät tuokion edetessä helpoista haastavampiin. Tuokion alkuun valitaan helppo leikki, jonka jälkeen seuraavissa leikeissä on sama idea, mutta aina hieman vaikeammilla säännöillä. Kun lapset oppivat ensimmäisen leikin hyvin, eivät myöhempien leikkien säännöt tunnu niin hankalilta. Vaikka säännöt olisivat osittain samat, tulee seuraavassa leikissä kuitenkin aina jotakin uutta opeteltavaa. Tällöin opitut asiat kertautuvat leikkituokion aikana useaan kertaan, eikä lasten tar-

vitse omaksua yhden leikitystuokion aikana monen erityyppisen leikin ideaa ja sääntöjä. Leikkejä valittaessa on tärkeää kiinnittää huomiota leikkialueen ympäristöön. Ympäristöstä on löydettävä tarpeeksi tilaa leikkien leikkimiseen ja sen on sovelluttava leikin tarpeisiin. Leikkialueen selkeä rajaus on tärkeää, jotta lapset hahmottavat alueen rajat. Rajaus on syytä tehdä useilla tötteröillä, eikä esimerkiksi käyttää vain neljää tötteröä alueen kulmissa.

Sääntöjen kertomiseen on syytä valmistautua hyvin etukäteen, jotta tilanteen koittaessa osaa kertoa ne lapsille selkeästi. Usein paras vaihtoehto voi olla sääntöjen kertominen leikin edessä, jolloin leikki hahmottuu lapsille paremmin. Tällainen leikki on esimerkiksi Hura hura häitä, jonka monien vaiheiden takia alussa ei välttämättä tarvitse vielä tietää, mitä lopussa tapahtuu. Selkeä sääntöjen kertominen on tärkeää myös siksi, että osassa perinneleikkejä on vaikeaselkoiset säännöt. Sääntöjen vaikeaselkoisuuden vuoksi on erityisesti huomioitava maahanmuuttajataustaiset lapset, joiden äidinkieli ei ole suomi, sekä lapset, joilla on puheen ymmärtämisen vaikeus. Sääntöjen selkeän kertomisen lisäksi huomiota kannattaa kiinnittää äänenkäyttöön ja toistoon. Kuten Christensen ja Launer (1985) toteavat, säännöt on hyvä käydä useaan kertaan läpi, jotta lapset oppisivat ne hyvin. Lisäksi on hyvä leikkiä leikkiä useaan kertaan, jotta lapsilla olisi tulevaisuudessa mahdollisuus leikkiä sitä itsenäisesti (Christensen & Launer 1985, 167).

Ohjaajan oma innostuneisuus on suuressa roolissa toiminnan onnistumisen kannalta. Omalla esimerkillään ohjaaja paitsi näyttää mallia, hän myös kannustaa lapsia osallistumaan toimintaan. Palautteen antaminen lapsille läpi leikkimisen motivoi lapsia jatkamaan leikkiä. Palautetta on hyvä antaa kaikista suorituksista leikkien lomassa sekä lopuksi kiittää lapsia yhteisestä leikistä. Autio ja Kaski (2005) korostavat, että hyvä ohjaaja keskittyy uuteen yritykseen kannustamiseen lasten epäonnistumisten sijaan. Häviöt ja epäonnistumiset kuuluvat peleihin ja leikkeihin, mutta ohjaajan tehtävänä on luoda lapsille onnistumisia ja positiivisia kokemuksia omista taidoista.

Koko päivän mittainen leikitystapahtuma päiväkodissa on mielestämme kiva idea, mutta se vaatii paljon suunnittelua, tarkkaa aikatauluttamista ja tiivistä yhteistyötä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Olisi myös hyvä, että leikittämässä olisi useampi henkilö, jotta ohjeistaminen olisi helpompaa. Koemme parhaimpana vaihtoehtona sen, että yhden päivän aikana leikitettäisiin paria lapsiryhmää. Leikkituokioiden olisi syytä ajoittaa aamupäivälle, jolloin lasten vireystaso on parhaimmillaan ja jolloin suurin osa lapsista on paikalla.

7 Arviointi ja pohdinta

Tarve opinnäytetyön toteuttamiselle nousi puhtaasti työelämästä ja perustelut opinnäytetyön toteuttamiselle olivat näin olemassa. Työelämäkumppani Perinneleikit ry oli kiinnostunut saamaan syvempää tietoa alle esikouluikäisten lasten leikittämiseen liittyvistä erityispiirteis-

tä. Opinnäytetyöprosessin aikana tuotettu tieto on merkityksellistä, sillä sen perusteella yhdistys voi harkintansa mukaan laajentaa järjestämiensä leikitysten kohderyhmää myös pienempiin lapsiin. Suomalaisten perinneleikkien opettaminen jo pienille lapsille vastaa varmasti osaltaan nykypäivän huolestuneeseen keskusteluun lasten pihaleikkien vähenemisestä ja katoamisesta.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli suunnitella ikätasoista toimintaa eri-ikäisten lasten päiväkotiryhmille. Suunnittelun lisäksi tavoitteena oli havainnoida ja arvioida toimintaa sekä kehittää sitä. Näiden tavoitteiden lisäksi pystyimme arvioimaan, kuinka koko päivän mittainen leikitystapahtuma toimii päiväkodin arjessa. Pidimme molemmat opinnäytetyöpäiväkirjaa, jonka avulla oli helppo palata alussa asetettuihin tavoitteisiin ja peilata toimintaa niihin. Opinnäytetyöpäiväkirja toimi myös itsereflektion välineenä ja täydensi toisillemme antamaa vertaispalautetta.

Omasta mielestämme saavutimme opinnäytetyölle asettamamme tavoitteet. Otimme toimintaa suunnitellessa huomioon lasten iän, kun mietimme leikkituokioiden pituuksia ja leikitettäviä leikkejä. Omien havaintojemme sekä työntekijöiltä saadun palautteen perusteella onnistuimme valitsemaan lasten ikätasolle sopivia leikkejä. Havainnoimme toimintaa ensimmäisenä leikityspäivänä, jonka pohjalta arvioimme onnistumistamme. Arvioinnissa otimme huomioon myös työntekijöiltä ja lapsilta kerätyn palautteen. Havainnoista ja palautteista nousi esiin kehitystarpeita, jotka otimme huomioon toista leikityspäivää suunnitellessa. Toisen leikityspäivän aikana havainnoimme toimintaa ja keräsimme palautetta sekä työntekijöiltä että lapsilta. Tämän pohjalta kokosimme lopullisen yhteenvedon leikityspäivien onnistumisesta, joka vastaa työelämästä nousseeseen tarpeeseen saada tietoa alle esikouluikäisten lasten leikityksestä. Kahden leikityspäivän perusteella saimme kuvan, että leikityspäivien tyyppinen toiminta sopii päiväkodin arkeen, mutta vaatii paljon suunnittelua ja motivoituneen päiväkodin henkilöstön.

Mietimme pitkään toimivinta tapaa kerätä lapsilta palautetta. Lopulta päädyimme suullisen palautteen keräämiseen, vaikka tiedostimme sen olevan pienimmille lapsille haastavaa. Pohdimme myös erilaisten tunnekorttien käyttöä palautteen keräämiseen, mutta totesimme sen olevan epäkäytännöllistä ulkona talviaikaan. Sisätiloissa leikitettäessä tunnekortit olisivat varmasti tuoneet lisäarvoa palautteenantohetkeen. Mielestämme valitsemamme palautteenkeruutapa oli suurimmilta osin toimiva, sillä saimme hyvin palautetta kaikilta muilta ryhmiltä paitsi alle 3-vuotiaiden ryhmältä. Lapset ymmärsivät kysymykset ja vastasivat niihin vaihtelevalla innokkuudella. Osalla lapsista ei enää leikkituokion jälkeen riittänyt mielenkiinto palautteen antamiseen, mutta osa lapsista antoi palautetta hyvin innokkaasti.

Mielestämme opinnäytetyötämme voisi lähteä kehittämään useaan eri suuntaan. Yksi vaihtoehto olisi keskittyä suunnittelemaan perinneleikkeihin pohjautuvaa toimintaa erityisesti alle 3-vuotiaille lapsille. Toiminnan aikana voisi keskittyä selvittämään minkä tyyppiset perinneleikit sopivat pienille lapsille ja mitä siinä tulisi ottaa huomioon. Omassa opinnäytetyössämme toiminta alle 3-vuotiaille jäi vähäiseksi, sillä leikitimme sen ikäisiä vain ensimmäisenä leikityspäivänä. Toisena kehitysehdotuksena näemme lasten ja ikäihmisten yhteisen perinneleikituokion. Päiväkodit ja palvelutalot tekevät nykypäivänä jonkin verran yhteistyötä, joten puitteet tällaiselle toiminnalle ovat jo olemassa. Yhteistyön aikana ikäihmisillä olisi mahdollisuus itse välittää eteenpäin tietoa leikeistä, joita he ovat leikkineet lapsuudessaan ja nuoruudessaan.

Vaikka koko päivän kestävä leikitystapahtuman organisointi päiväkodissa vaatiikin paljon työtä, voisi sellaisten toteuttaminen aika ajoin olla päiväkodin henkilöstölle palkitsevaa. Mikola ja Nivalainen (2009) tuovat esiin, että varhaiskasvatuksen piirissä painotus on nykyään opetuksessa ja kasvatuksessa, jolloin työntekijöiden omalle leikillisyydelle ja luovuudelle jää vähemmän tilaa ja aikaa. Leikki käsitetään usein lasten toiminnaksi, jonka toteutumiseen vaaditaan erityisiä välineitä ja tiloja. Perinneleikkien kohdalla näin ei useinkaan ole, vaan moniin leikkeihin tarvitaan vain rajattu leikkialue. Perinneleikkien luonteeseen kuuluu niiden periytyminen sukupolvelta toiselle, jolloin työntekijöillä on tärkeä rooli leikkiperinteen välittäjinä. Tällöin työntekijöille syntyy kokemuksia siitä, ettei leikki ole vain lasten toimintaa. Toisaalta nykypäivän varhaiskasvatustyössä erilaiset kirjalliset työt, vähenevät henkilöstöresurssit ja kasvavat lapsiryhmät luovat monenlaisia paineita työntekijöiden ajankäytölle. Näiden seikkojen valossa on hyvä muistaa, että tämän tyyppisten toimintapäivien tulisi nimenomaan luoda onnistumisen kokemuksia eikä suinkaan kasvattaa työntekijöiden taakkaa entisestään.

Leikkiperinne on kulttuurin muoto ja jo kulttuuri itsessään on arvokas asia säilytettäväksi. Kuitenkin maailman muuttuessa kulttuuri muuttuu myös, jolloin leikkiperinteenkin on tietyiltä osin muututtava. Muutamia vuosikymmeniä sitten piholla leikittiin Kuka pelkää mustaa miestä, ja sama leikki tunnetaan nykypäivänä nimellä Kuka pelkää mustekalaa. Tällaisissa tapauksissa leikkiperinteen on syytä muuttua, jotta vanhoja perinneleikkejä voidaan edelleen leikkiä. Leikkiperinteen on kulttuurin muotona sopeuduttava vallitsevaan maailmankuvaan, jotta ne nähdään jatkossakin säilyttämisen arvoisena. Rasistiset tai kiusaamiseen tähtäävät leikit eivät ole säilyttämisen arvoisia. Perinneleikit ovat myös sukupolvia yhdistävä tekijä, kun vanhemmat opettavat leikkejä nuoremmilleen (Christensen & Launer 1999). Tästäkin syystä perinneleikit voidaan nähdä arvokkaana asiana säilytettäväksi.

Koko opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Perinneleikit ry:lle tietoa päiväkotikäisten lasten leikityksestä. Kahden leikityspäivän perusteella koottu yhteenveto vastaa tätä tarkoitusta.

ta. Kävimme toukokuussa 2017 esittelemässä opinnäytetyömme tuloksia Perinneleikit ry:lle. Saimme positiivista palautetta opinnäytetyöprosessista ja kiitosta sen antamista tuloksista. Keskustelimme Perinneleikit ry:n kanssa onko heidän kannattavaa laajentaa toimintaansa päiväkotikiikoksiin lapsiin, jaksavatko päiväkotikiikokset lapset keskittyä leikitystuokioihin ja miten leikitystuokiot ylipäätään sopivat päiväkoteihin. Meidän mielestämme leikitystuokiot sopivat päiväkotien arkeen ja lapset nauttivat leikkimisestä, jonka vuoksi toiminnan laajentaminen on perusteltua. Perinneleikit ry:ltä kerrottiin heidän joskus järjestäneen muutamia leikitysinfoja päiväkodin työntekijöille. He halusivatkin kuulla meidän mielipiteemme siitä, olisiko kannattavampaa lasten leikityspäivän sijasta pitää leikitysinfoja vain päiväkodin työntekijöille. Näiden leikitysinfojen jälkeen työntekijät voisivat opettaa leikkejä lapsille. Mielestämme leikitysinfojen järjestäminen päiväkodin työntekijöille voisi taata paremmin sen, että leikit todella jäisivät käyttöön päiväkodin arkeen. Aikuisen opastuksella lapsilla olisi mahdollisuus leikkiä leikkejä useampia kertoja, jolloin ne myös jäisivät toistojen kautta paremmin lasten mieleen ja edelleen heidän käyttöönsä. Toisaalta koimme myös päiväkotikiikosten lasten todella nauttineen leikitystuokioista niiden tuodessa mukavaa vaihtelua ja uusia kokemuksia heidän päiväkotiarkeensa. Opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen lähetimme sen Perinneleikit ry:lle, jotta he voivat käyttää sitä oman toimintansa suunnittelun apuna. Sovitusti lähetimme valmiin opinnäytetyöraportin myös yhteistyöpäiväkodeille, jotta he voivat hyödyntää liitteenä olevia perinneleikkejä arjessaan.

7.1 Eettisyyden arviointi

Opinnäytetyömme aikana noudatimme hyvää eettistä käytäntöä. Siihen kuuluivat salassapito-velvollisuus, todenmukaisten havaintojen esittäminen sekä lasten tasapuolinen ja -vertainen kohtelu. Toteutimme salassapito-velvollisuutta siten, että emme ole opinnäytetyössämme käyttäneet lapsista tai työntekijöistä nimiä tai muita tunnistetietoja. Tehdyn sopimuksen mukaisesti emme myöskään maininneet yhteistyöpäiväkotiemme tai lapsiryhmien nimiä. Tuohimme työntekijöiltä saamamme palautelomakkeet asianmukaisesti, kun aineisto oli analysoitu. Havainnoimme toimintaamme rehellisesti pyytäen palautetta myös työntekijöiltä ja lapsilta.

Toimintamme oli lapsille vapaaehtoista. Kaikilla lapsilla oli opinnäytetyömme toteuttamisen aikana yhtäläinen oikeus osallistua toimintaan, mutta jokaisella oli myös oikeus olla osallistumatta. Emme tehneet osallistumisesta toimintaan lapsille sellaista velvollisuutta, johon olisi ollut pakko tulla mukaan. Osallistumattomuus toimintaan voi myös olla valinta, eikä vain merkki passiivisuudesta. Vaikka lapsi ei osallistuisi toimintaan, hän voi silti kokea olevansa siihen osallisena. Vapaaehtoisuus on myös eräs leikin tunnusmerkeistä. Pakottamisen myötä leikistä katoaa se osa, joka tekee leikistä leikkiä. (Hipp & Palsanen 2014; Kalliala 2003.) Kohdeltimme kaikkia lapsia tasapuolisesti leikkituokioiden aikana valitsemalla hipoiksi eri lapsia ja kehumalla kaikkia osallistujia. Kannustimme kaikkia lapsia osallistuman toimintaan, mutta

emme pakottaneet siihen ketään. Osa lapsista ei halunnut osallistua toimintaan, sillä sitä ohjaamassa oli vieraita aikuisia. Osalla mielenkiinto suuntautui tuttuun tekemiseen, kuten keinumiseen. Työntekijät kertoivat monesti syitä lasten osallistumattomuudelle. Näitä syitä olivat muun muassa ujous ja keskittymiskyvyttömyys uuteen toimintaan. Moni lapsi, joka ei halunnut osallistua toimintaan, jäi kuitenkin seuraamaan toimintaa sivusta.

7.2 Oman ammatillisen kehittymisen arviointi

Työskentely opinnäytetyöprosessin aikana on ollut hedelmällistä. Olemme molemmat saaneet paljon uutta teoriatietoa aiheesta ja olemme päässeet kehittämään omia taitojamme. Olemme saaneet monipuolisen kuvan lasten leikkimisestä sekä erityisesti perinneleikeistä ja niiden merkityksestä suomalaisessa kulttuurissa. Opinnäytetyöhön liittyvän toiminnallisen osuuden sijoittuminen päiväkoteihin on tukenut ammatillista kehittymistämme varhaiskasvatuksen osaajina.

Leikityspäiviä suunnitellessa ja niitä toteutettaessa ovat erityisesti kiireen ja paineen sietokykymme vahvistuneet. Leikityspäivien aikataulu oli tiukka ja varsinkin ensimmäisenä päivänä leikkituokioiden pituudet olivat lyhyitä, joka aiheutti kiireen tunnetta. Koimme painetta aikataulujen ylläpitämisestä ja suunnitelmien onnistumisesta. Kiireen tunne kuitenkin helpottui jo toiseen leikityspäivään mennessä, kun päätimme pitää lapsille pidempiä leikkituokioita.

Työskentelyn aikana olemme huomanneet omien ohjaustaitojemme kehittyneen. Perinneleikien osittain vaikeaselkoiset säännöt ovat pakottaneet kiinnittämään huomiota sääntöjen kertomiseen. Päiväkoti-ikäisillä lapsilla toiminnan selkeä ohjeistus korostuu entisestään, jonka vuoksi on jo etukäteen tarkkaan suunniteltava kuinka säännöt kertoo. Leikkituokioiden kulku ei koskaan ollut ennakoitavissa, jonka vuoksi meidän tuli varautua leikityspäiviin tarkan suunnitelman lisäksi myös varasuunnitelmalla (Autio & Kaski 2005). Aution ja Kaskin (2005) mukaan ohjaajalla tulee olla kykyä muuttaa suunnitelmiaan kohdatessaan erilaisia lapsiryhmiä. Oman toiminnan arviointi ja sen kehittäminen olivat suuressa roolissa opinnäytetyön toiminnallisen osuuden aikana, jonka vuoksi koemme, että kykymme muuttaa suunnitelmiamme ja mukautua muuttuviin tilanteisiin kehittyivät prosessin myötä.

Kaiken kaikkiaan oma ammattitaitomme on kehittynyt prosessin aikana. Leikityspäivät tarjosivat mahdollisuuksia ikätasaisen toiminnan suunnitteluun, jonka osaamisesta on myöhemmin työelämässä varmasti hyötyä. Pääsimme harjoittelemaan myös lasten havainnointia, joka on jatkuvasti yhä suuremmissa roolissa varhaiskasvatuksessa. Saamme molemmat tämän koulutuksen myötä lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden, jonka vuoksi opinnäytetyöprosessin aikana saavutettu ammatillinen kehittyminen on suureksi hyödyksi tulevaisuuden työelämää ajatellen.

Lähteet

Airas, C. & Brummer, K. 2003. Leikki on ikkuna lapsen sisäiseen maailmaan. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) 2003. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 162-183.

Autio, T. & Kaski, S. 2005. Ohjaamisen taito. Helsinki: Edita Prima Oy.

Christensen, N. & Launer, I. 1985. Leikki ja varhaiskasvatus. Helsinki: Kansankulttuuri.

Hakkarainen, P. 2008. Leikki ja leikin ohjaus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY, 99-108.

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.

Helenius, A. 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2002. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WSOY

Hipp, T. & Palsanen, K. (toim.) 2014. Lapsen osallistumisen etiikka. Lapset ja nuoret palveluiden kehittäjinä. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 27.2.2017. Saatavilla: https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Lasten_osallistumisen_etiikka1.pdf

Kalliala, M. 2003. Korvaamaton leikki. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) 2003. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 184-209.

Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Tampere: Gaudeamus.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laulu- ja lorujumppa. 2017. Viitattu 3.4.2017. Saatavilla: <https://kasvatus.wikispaces.com/Laulu-+ja+lorujumppa>

Liikuntaleikit. 2017. Perinneleikit ry. Viitattu 3.4.2017. Saatavilla: <http://perinneleikit.fi/liikuntaleikit/>

Makkonen, M. 2005. Lapsuus menneen ja nykyisen vuoropuhelussa. Teoksessa Saarikoski, H. (toim.) 2005. Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 91-93.

Marttaliitto. 2017. Hura hura häitä. Viitattu 3.4.2017. Saatavilla: <http://www.pikkukokki.fi/kotikulmilla/pelit-ja-leikit/hura-hura-haita/>

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään - näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatiето.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Helsinki. Viitattu 4.1.2017. Saatavilla: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Perinneleikit ry. 2016. Viitattu 4.1.2017. Saatavilla: <http://perinneleikit.fi/>

Piela, U. 2001. Lähtisitkö leikkiin? Perinneleikkejä. Helsinki: Kalevalaisten Naisten liitto ry.

Pienten lasten leikit. 2017. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 3.4.2017. Saatavilla: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/pienten_lasten_leikit/

Pihaleikit. 2017. Perinneleikit ry. Viitattu: 3.4.2017. Saatavilla: <https://perinneleikit.fi/pihaleikit/>

Ulkoleikit. 2017. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 3.4.2017. Saatavilla: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/ulkoleikit/

Valo. 2015. Rekkaralli ja muista lasten ulkoiluleikkejä. Valon julkaisusarja nro 11/2015.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Liitteet

Liite 1: Arviointilomake työntekijöille

Leikkituokioiden arviointi

Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto

1 = täysin eri mieltä

2 = jokseenkin eri mieltä

3 = en osaa sanoa

4 = jokseenkin samaa mieltä

5 = täysin samaa mieltä

Tuokion leikit vastasivat lapsiryhmän ikätasoa	1	2	3	4	5
Tuokio oli lapsille mieluinen	1	2	3	4	5
Säännöt kerrottiin selkeästi	1	2	3	4	5
Tuokion pituus oli sopiva	1	2	3	4	5

Mihin seikkoihin meidän tulisi kiinnittää jatkossa huomiota (esim. ohjeiden antaminen, leik-
kien soveltuvuus ikätasolle, innostaminen)?

Heräsikö sinulle muita ajatuksia? Muuta palautetta?

Kiitos palautteestasi! ☺

Liite 2: Leikit

ASKELNAATTA

”Leikkijät asettuvat samalle lähtöviivalle ja se, joka on askelnaatta määrää, montako askelta harpataan ja mihin suuntaan. Leikkijät harppaavat askeleet ja jäävät paikalleen seisomaan. Askelnaatta harppaa yhden askeleen vähemmän kuin muut leikkijät. Harpattuaan askelnaatta yrittää ylettyä koskettamaan lähinnä itseään olevaa leikkijää. Itseen saa yrittää venyttää niin pitkälle kuin pystyy, mutta toisen jalan on pysyttävä maassa. Jos askelnaatta saa koskettua leikkijää, tästä tulee uusi askelnaatta ja leikki jatkuu siitä mihin jäätiin. Askelten lajit voidaan leikin alussa sopia: esim. kääpiö-, hiiri-, jättiläisaskelia jne.” (Pihaleikit 2017.)

AURINKO JA PEIKOT

”Yksi leikkijöistä on aurinko ja muut peikkoja. Aurinko on piilossa (pienenä kyykyssä) ja peikot liikkuvat. Kun aurinko alkaa paistaa (nousee seisomaan), menevät peikot äkkiä piiloon, koska aurinko häikäisee. Kun aurinko laskee (menee kyykyyn), peikot tulevat piiloistaan. Aurinkolla voi olla keltainen viitta.” (Pienten lasten leikit 2017.)

BANAANIHIPPA

”Sovitaan pelialue ja yksi hipaksi, joka ottaa muita kiinni. Kun hippa saa jonkun leikkijöistä kiinni, on leikkijän jäätävä paikoilleen banaanasentoon nostamalla kätensä ylös. Leikkijän voi pelastaa toinen leikkijä laskemalla tämän kädet takaisin alas, kuten kuorisi banaanin. Hippaa voi vaihtaa kesken leikin tai valita useampia hippoja ottamaan kiinni.” (Pienten lasten leikit 2017.)

HARAKKA HYPPII

”Lausutaan runo ja tehdään siihen kuuluvat liikkeet:

Harakka hyppii maassa - Hypitään paikallaan.

Västäräkki keikkuu kivellä - Keinutaan puolelta toiselle.

Varpunen nokkii katolla - Koputetaan sormilla päätä.

Kissa köyristää selkäänsä - Köyristetään selkää.

Kaikki linnut pelkää - Vapistaan.

Tuolla ne jo lentää - Heilutetaan käsiä kuin siipiä.

Omaan pikku pesään - Tehdään käsistä pesä.”

(Pienten lasten leikit 2017.)

HURA HURA HÄITÄ

”1. Leikkijöistä kaksi sopii kummallekin oman sanan, esimerkiksi vadelma tai mansikka, järvi tai meri, pöytä tai tuoli.

2. Pari asettuu vastakkain, ottaa toisiaan käsistä ja nostaa ne ylhäälle portiksi.

3. Muut leikkijät kulkevat jonossa portin alta, kun portinpitäjät laulavat:

Hura hura häitä,
kello löi jo kakstoista,
keisari seisoo palatsissaan.
Niin musta kuin multa,
Niin valkea kuin varsa.
Se ken tulee viimeiseksi
Ompi kuolemaks.

4. Sanalla 'kuolema' porttipari laskee kädet alas ja vangitsee kohdalla olevan leikkijän porttiin.

5. Vangittu viedään sivuun ja kysytään 'Vadelma vai mansikka?'. Vangittu vastaa tietämättä kumpi on kumpi. Portinpitäjät palaavat paikoilleen ja vangittu menee valitsemansa (mansikka tai vadelma) taakse seisomaan.

6. Laulua, kulkemista ja vangitsemista jatketaan, kunnes kaikki ovat siirtyneet portinpitäjien selän taakse.”

(Marttaliitto 2017.)

JÄÄTYNEET HERNEPUSSIT

”Leikkijät liikkuvat ympäriinsä ja yrittävät pitää hernepussia päänsä päällä. Leikinohjaaja kehottaa leikkijöitä välillä kulkemaan varpaillaan, hyppimään yhdellä jalalla, kulkemaan takaperin, kulkemaan hitaammin tai nopeammin jne. Jos leikkijältä putoaa hernepussi, hän jäätyy paikoilleen. Toisen leikkijän pitää poimia pussi ja asettaa se jäätyneen toverinsa päälle sulattaakseen hänet. Tätä tehdessään hän ei saa pudottaa omaa hernepussiaan. Leikin tarkoituksena on tovereiden auttaminen, jotta he eivät joutuisi olemaan jäätyneinä.” (Liikunta-leikit 2017.)

KARHU NUKKUU

”(yksi lapsista on karhu, joka on kyyryssä piirin keskellä, muut kiertävät karhua piirissä ja laulavat laulua, sitten karhu herää ja yrittää saada jonkun lapsista kiinni, muut juoksevat karhuun.)

Karhu nukkuu, karhu nukkuu talvipesässään. Ei ole vaaraa kellään, näin sitä leikitellään.

Karhu nukkuu, karhu nukkuu,
eipäs nukkukaan!”

(Laulu- ja lorujumppa 2017.)

KETJUHIPPA

”Yksi leikkijöistä valitaan hipaksi. Kun hippa saa jonkun kiinni, he jatkavat käsi kädessä muiden kiinniottamista. Ketjun pitää pysyä ehjänä ja ainoastaan ulommaiset saavat tavoittaa muita leikkijöitä vapaalla kädellään. Leikki loppuu, kun kaikki leikkijät ovat ketjussa.” (Ulko-leikit 2017.)

MUSTEKALA

”Kentälle piirretään kaksi viivaa noin 50 metrin päähän toisistaan. Piirretään myös reunaviivat sellaiselle etäisyydelle kuin leikkijöiden arvioidaan tarvitsevan tilaa sivusuunnassa. Leikkijöistä valitaan yksi mustekalaksi, joka asettuu kentän puoleen väliin. Muut leikkijät asettuvat toisen päätyviivan taakse. Keskellä oleva mustekalahippa aloittaa leikin huutamalla: ’Kuka pelkää mustekalaa?’. Muut leikkijät vastaavat: ’Ei pelätä’ ja lähtevät juoksemaan täyttä vauhtia kohti kentän toista päätä. Juoksijat yrittävät päästä kentän toiseen päähän viivan taakse ilman, että mustekala saa heitä kiinni. Jos mustekala saa kosketettua jotakuta juoksijaa, jähmettyy hän paikalleen apu-mustekalaksi. Apu-mustekala saa liikkua vain tukijalkansa varassa. Apu-mustekala yrittää auttaa liikkuvaa mustekalaa kurottelemalla kohti ohijuoksevia leikkijöitä. Mikäli apu-mustekala ylettyy koskettamaan jotakuta leikkijää, tulee hänestäkin apu-mustekala. Näin apu-mustekalat lisääntyvät ja juoksijat vähenevät, kunnes kaikki leikkijät on saatu kiinni.” (Valo 2015, 24.)

LEIPURI HIIVA

Työnnän pullat uunihin,
vedän valmiit takaisin,
näen piipusta kun savu kohoaa.
Leipuri Hiiva
hän asuu kumputiellä,
hän pullat kakut leipoo siellä.
Näen piipusta kun savu kohoaa.

LOHIKÄÄRMEEN PYRSTÖ

”Mitä useampi leikkijä, sen hauskeempaa! Leikkijät menevät jonoon ja tarttuvat edellä olevaa vyötäröstä molemmin käsin. Jonon viimeisenä oleva on lohikäärmeen pyrstö, ja hänen takataskustaan tai vyötäröltään roikkuu huivi tms. Jonon ensimmäisenä oleva yrittää saada pyrstön itselleen. Jonon tulee pysyä koko ajan koossa. Kun ensimmäisenä oleva saa pyrstön napautuksi, pääsee hän pyrstöksi. Jonossa toisena oleva alkaa tavoitella pyrstöä seuraavaksi.” (Pi-haleikit 2017.)

PALJONKO KELLO ON HERRA SUSI?

”Yksi leikkijöistä valitaan herra Sudeksi. Hän asettuu kentän toiseen päähän kasvot leikkijöihin päin. Muut leikkijät asettuvat kentän toiseen päähän viivan taakse, kasvot herra Suteen päin. Leikkijät aloittavat kysymällä yhteen ääneen kysymyksen: ’Paljonko kello on, herra Susi?’. Susi vastaa jonkin numeron 0 ja 24 välillä. Leikkijät astuvat niin monta askelta Sutta kohti, kuin kello on. Leikkijät laskevat otettujen askelien määrän koko ajan ääneen. Tätä jatketaan useita kertoja, kunnes leikkijät ovat melko lähellä Sutta. Kun Susi niin haluaa, voi hän vastata kysymykseen: ’RUOKA-AIKA!’ , jolloin leikkijät lähtevät juoksemaan Sutta pakoon. Lapset juoksevat pakoon kohti leikkialueen vastakkaista puolta ja Susi yrittää ottaa kiinni niin monta lasta kuin ehtii. Herra Susi jahtaa leikkijöitä niin kauan, kunnes kaikki kiinni jääneet jäävät susiksi antamaan kellonaikoja hänen kanssaan. Leikki jatkuu samaan tapaan, kunnes kaikki lapset on saatu kiinni.” (Valo 2015, 31)

PEIKKOLEIKKI

”Leikkijöistä valitaan neljä peikkoa, jotka ovat huoneen eri nurkissa kukin omassa onkalossaan. Muut leikkijät juoksevat vapaasti ympäri huonetta. Kun leikinohjaaja antaa merkin, lähtevät peikot ottamaan muita leikkijöitä kiinni. Kiinnijoutuneet he kuljettavat kädestä taluttaen onkaloonsa, missä nämä kivettyvät risti-istuntaan. Leikin lopussa kukin peikko laskee oman saaliinsa. Eniten kiinni saanut voittaa.” (Liikuntaleikit 2017.)

PEILI

”Vedetään maahan pitkä viiva noin 20 askeleen päähän seinästä. Valitaan yksi pelaajista ’peiliksi’. Peili asettuu seinän viereen ja loput pelaajat viivan taakse. Peili kääntyy selkä selin muihin pelaajiin. Silloin kun peili on kääntyneenä seinään päin, eikä näe muita pelaajia, saavat he liikkua kohti seinää. Aina kun peili kääntyy pelaajia kohti, pitää pysähtyä mahdollisimman nopeasti. Jos peili näkee jonkun liikkuvan, huutaa hän tämän pelaajan nimen. Nähdyksi tulleen pitää palata takaisin lähtöviivalla ja aloittaa alusta. Pelin voittaja se, joka pääsee peilin huomaamatta ensimmäisenä koskemaan seinää. Voittaja saa toimia seuraavan kierroksen peilinä.” (Pihaleikit 2017.)

PITKÄN PITKÄ LOIKKA

”Tämän leikin tarkoituksena on saada leikkijät yhteistyössä hyppäämään mahdollisimman pitkälle. Ensimmäinen hyppääjä loikkaa lähtöviivalta niin pitkälle kuin mahdollista. Seuraava hyppääjä loikkaa siitä kohdasta, johon edellinen hyppääjä putosi. Leikkijät yrittävät parantaa kokonaistulostaan onnistuneilla osahypyillä. Tätä loikkaleikkiä voidaan leikkiä joko sisällä tai ulkona, hypäten eteen- tai taaksepäin, joko paikalta tai vauhtia ottaen, hyppäämällä kolmi-loikkaa jne. Sitä voidaan leikkiä myös joukkueiden välisenä kilpailuna.” (Liikuntaleikit 2017.)

POHJATUULI JA ETELÄTUULI PUHALTAVAT

”Pohjatuuleksi nimetyt leikkijät laskevat kymmeneen. Sillä aikaa etelätuuleksi nimetyt haajaantuvat ympäriinsä. Sitten pohjatuulet yrittävät ottaa heitä kiinni. Kun pohjatuuli onnistuu koskettamaan, tämä jäätyy leveään haara-asentoon. Saadakseen hänet taas sulamaan, jonkun toisen etelätuulen pitää ryömiä hänen jalkojensa välistä. Pohjatuulten lukumäärä pysyy pelin aikana samana, mutta jäätyneiden ja etelätuulten määrä vaihtelee.” (Liikuntaleikit 2017.)

POLTTOPALLO

”Leikkialueelle piirretään iso ympyrä. Leikkijät seisovat ympyrässä ja yksi leikkijöistä seisoo polttajana ympyrän ulkopuolella. Polttaja yrittää pallolla osua ympyrän sisällä olevia polven alapuolelle. Polttaja ei saa astua ympyrän sisään. Ne, joihin osuu joutuvat myös polttajiksi. Viimeiseksi ympyrään jäänyt on voittaja.” (Ulkoleikit 2017.)

TAHMEAT POPCORNIT

”Leikki alkaa siten, että leikkijät pomppivat, loikkivat tai hyppelevät ympäriinsä. Jokainen on ikään kuin tahmea popcornjyvä, joka yrittää lähestyä muita samanlaisia maissinjyviä. Kun jyvä koskettaa toista jyvää, ne takertuvat yhteen. Tartuttuaan kiinni toisiinsa ne jatkavat pomppimistaan yhdessä takertuen uusiin jyväsiin, kunnes kaikki jyvät ovat lopulta takertuneet yhdeksi suureksi popcorn-kimpaleeksi.” (Liikuntaleikit 2017.)

TERVAPATA

”Maahan piirretyn ympyrän kehälle piirretään jokaiselle leikkijälle oma puoliympyrän muotoinen paikka. Yhdestä leikkijästä tulee kiertäjä ja muut asettuvat ympyrän kehälle omiin paikkoihinsa. Kiertäjä kulkee leikkijöiden takaa kepin/kävyn/tikun kanssa ja pudottaa sen mahdollisimman huomaamattomasti jonkun leikkijän kohdalle tämän taakse. Kepin tms. taakseen saanut leikkijä nappaa sen ja lähtee juoksemaan vastakkaiseen suuntaan kuin kiertäjä. Molemmat yrittävät päästä tyhjäksi jääneeseen paikkaan. Se, joka ei ehdi ensimmäisenä perille, jatkaa kiertäjänä. Ympyrän keskelle on piirretty myös pienempi ympyrä eli tervapata, sinne joutuu, jos ei huomaa keppiä sillä aikaa, kun kiertäjä on tehnyt kepin jätön jälkeen kokonaisen kierroksen. Tervapadasta pääsee pois, kun seuraava leikkijä joutuu sinne tai miten erikseen sovitaan.” (Pihaleikit 2017.)

SOLMU

”Yksi leikkijöistä menee oven ulkopuolelle. Muut muodostavat piirin ja ottavat toisiaan käsistä kiinni. Tarkoituksena on pujottautua tiukkaan solmuun ilman, että käsistä päästetään irti. Kun solmu on valmis, kutsutaan oven ulkopuolella oleva sisään. Häntä antaa suullisia ohjeita, joiden avulla solmua selvitetään. Tavoitteena on, että solmussa olleet palaavat ohjeiden avulla piiriksi käsiä irrottamatta.” (Ulkoleikit 2017.)

VÄRI

”Valitaan yksi leikkijä johtajaksi. Muut leikkijät menevät sovitun matkan päähän johtajasta. Johtaja sanoo jonkun värin ja askelmäärän. Kaikki joilla on vaatteissaan mainittua väriä, saavat lähestyä johtajaa sanotun askelmäärän verran. Johtaja voi myös keksiä hauskoja askel-tapoja kuten karhun askel jolloin leikkijät ottavat oikein suuren harppauksen tai tipun askel jolloin leikkijät ottavat aivan pikkuisia askeleita. Katsotaan, kuka ensimmäisenä pääsee johtajan luokse. Sitten vaihdetaan johtajaa.” (Pihaleikit 2017.)